

บทที่ ๓ อารยธรรมกรีกและโรมัน

สาระสำคัญ

1. การทำความเข้าใจเรื่องการตั้งถิ่นฐานมั่นคงทำให้มุชย์มีโอกาสสร้าง
นักหน้าการคืองานศิลปะ ความบันเทิงใจ อันเป็นพื้นฐานของอารยธรรม
2. ผลงานของกรีกโบราณที่เป็นมรดกมาถึงปัจจุบันและในฐานะเป็นแม่นา
ของอารยธรรมตะวันตก
3. ผลงานเผยแพร่อารยธรรมของชาวโรมันทำให้อารยธรรมของกรีกไม่
ถูกทำลายภายหลังความเสื่อมของครัวซึกรีก
4. อารยธรรมเก่าในโลกใหม่ หมายถึงอารยธรรมเก่าในทวีปอเมริกา
ก่อนการเดินทางเข้าไปของชาติตะวันตก

การเริ่มเรียนเรื่องกรีกโบราณจะมีความหมายเป็นการเริ่มเรียนประวัติศาสตร์ของ
ชาติตะวันตก และยังไประวันนี้ยังเป็นการเริ่มศึกษาพื้นฐานที่แท้จริงของอารยธรรม
ตะวันตก ทั้งนี้ เพราะอารยธรรมตะวันออกใกล้คือ “อู่” (cradle) แห่งอารยธรรม แต่กรีกจะ^{เป็น}เป็นอารยธรรมตะวันตกที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นลักษณะแท้ ๆ ของโลกตะวันตก โดย^{เฉพาะ}เป็นผลงานของชาวเอเชนส์เกือบทั้งหมด ชาวกรีกแสดงความรักใน “ความรู้”
(Knowledge) ที่มีลักษณะการส่งเสริมเสริมสภาพในการแสดงออกโดยจะมีขอบเขตจำกัดก็ด้วย
จิตนาการของมุชย์เองเท่านั้น

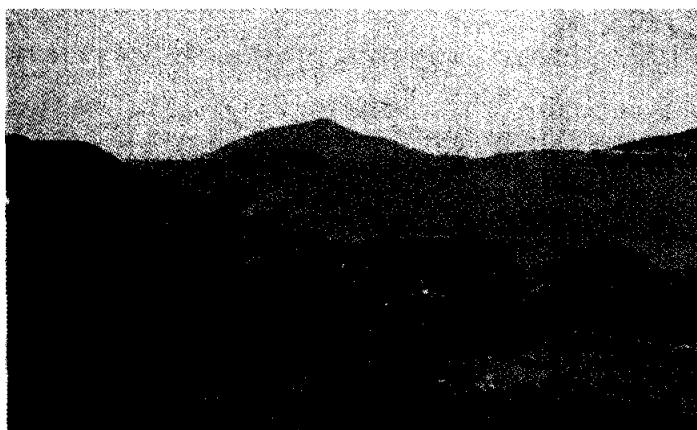
ชาวกรีกเป็นผู้วางแผนพื้นฐานของปรัชญาและการวางแผนระบบความคิดอย่างเป็นขั้นตอน
เริ่มพัฒนาวิชาคณิตศาสตร์และดาราศาสตร์ เป็นผู้วางแผนพื้นฐานวิชาวิทยาศาสตร์ที่ได้พัฒนาต่อ^{มา}ถึงปัจจุบัน โดยเริ่มจากวิชาชีววิทยากับการแพทย์ มีการศึกษาเรื่องโครงสร้างของอว托อม
โดยที่ไม่มีเครื่องมือเช่นเครื่องจุลทรรศน์หรือเครื่องมือวิทยาศาสตร์อื่น ๆ ปรัชญาการเมืองของ

กรีกเป็นต้นแบบการเมืองในสมัยต่อมาโดยเฉพาะกำเนิดของคำว่า “ประชาธิปไตย” (democracy) มีการร่างประมวลกฎหมายเพื่อใช้ปฏิบัติในสังคมที่ประชาชนจะมีโอกาสดำรงชีวิตอยู่อย่างเท่าเทียมกันทุกด้าน และชาวโรมันก็ได้เรียนรู้มากจากชาวกรีก¹ ได้เผยแพร่ อารยธรรมกรีก-โรมัน (Greco-Roman) ออกไปจนมีลักษณะเป็นสากลหรือเป็นที่กล่าวถึง ในปัจจุบันว่าอารยธรรมคลาสสิก (Classical Civilization)

ความหมายของคำว่า “อารยธรรมคลาสสิก” (Classical Civilization)

คำว่า “Classical” ที่ใช้ในที่นี้นั้น มีได้หมายความว่าเป็นสมัยที่อารยธรรมมีความเจริญสูงสุดเฉพาะในยุคนี้ ไม่ได้มายความว่าเป็นอารยธรรมในรูปแบบสมบูรณ์ที่สุดไม่มีสมัยใดเสมอหรือว่าตั้งแต่สมัยนั้นแล้วอารยธรรมได้เสื่อมถอยไปจนหมดสิ้น ทว่าโดยแท้แล้วจะหมายเฉพาะการย้ำถึงความสำคัญของประชานในยุคแรก เพราะต่อจากสมัยคลาสสิกนี้แล้ว ก็มีเหตุแห่งความเสื่อมทางวัฒนธรรมจากเหตุต่าง ๆ เช่นความขัดแย้งภายในประเทศ หรือการรุกรานจากนารยชนทำให้อารยธรรมอ่อนรุ่งโกรนเสื่อมถอยลงระยะหนึ่ง แต่ต่อมาผู้รุกรานจะกลับยอมรับอารยธรรมนั้น นำมาพัฒนาเป็นของตนและยังถ่ายทอดมาถึงปัจจุบันด้วย

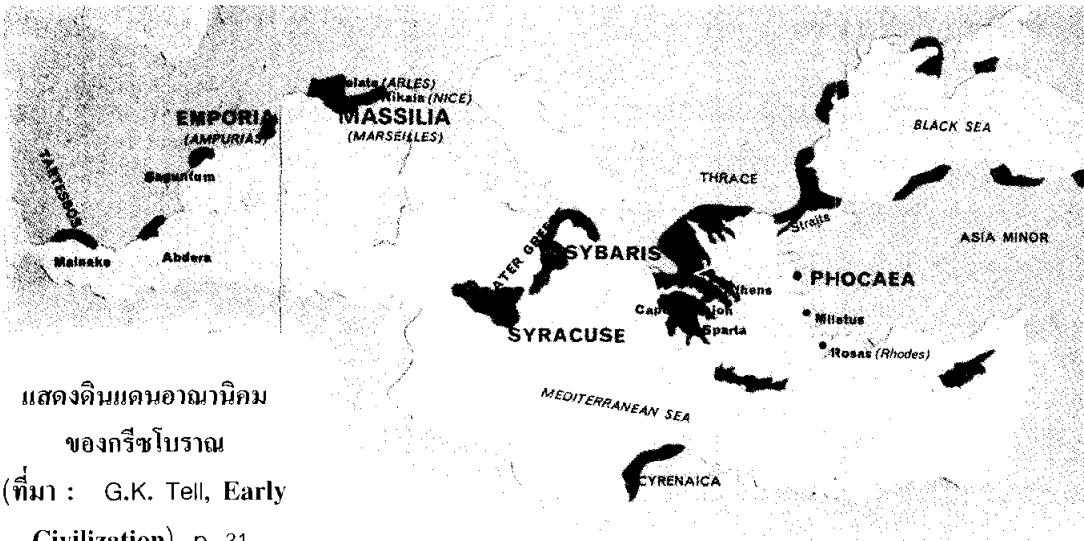
การเรียนเรื่องเกี่ยวกับการสร้างอารยธรรมของอียิปต์ เมโซโปเตเมีย หรือแม้แต่อารยธรรมของจีนและอินเดียนั้น ก็เสมือนหนึ่งการเริ่มก้าวเข้าสู่สมัยรุ่งอรุณแห่งวัน เราเริ่มมองเห็นอย่างลาง ๆ ว่าเมื่อมนุษย์พ้นจากสภาพเรื้อร้อน ล่าสัตว์ เก็บผลไม้แล้วนั้น

แหลมโซนิยัน (Cape Sounion) ในกรีซตอนใต้

มนุษย์ก็เริ่มตั้งถิ่นฐาน อยู่ร่วมกันเป็นพวก มีหัวหน้าปกครอง ทั้งนี้ก็เป็นไปโดยสัญชาตญาณ แห่งการบังกันภัยให้ตนเอง หลังจากความมั่นคงดังกล่าว แล้วนั้น มนุษย์จึงเริ่มสร้างสิ่งอันเป็นนันทนาการในด้านต่าง ๆ ชนชาติที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการนี้ก็คือ กรีก ดังที่กวีเอก เชลลี (Shelley) ได้กล่าวไว้ว่า :-

¹ World Civilization Volume I - To 1715 (Cliffs Course Outlines) p. 22.

“เรา”² (ในปัจจุบัน) ล้วนเป็นชาวกรีกทั้งสิ้น เพราะว่ากฏหมายของเรามา วรรณคดีของเรา ศาสนาของเรา งานศิลป์ของเรา ล้วนมีรากฐานมาจากกรีกทั้งหมด³ ซึ่งเรื่องราวของกรีกโบราณอาจแบ่งได้เป็น 2 สมัยคือ สมัยอารยธรรมเซลเลนิกและเซลเลนิก

	Hellenic	Hellenistic	พระเยซูคริสต์
5,000 B.C.	2,000 B.C.	300 B.C.	
สมัยอารยธรรมอียิปต์		อะเล็กซานเดอร์	
และเมโซโปเตเมีย		มหาราช	

สมัยเซลเลนิกคือก่อนราชสมัยพระเจ้าอะเล็กซานเดอร์ เป็นสมัยผลงานวรรณกรรมกับปรัชญา ส่วนสมัยเซลเลนิก คือหลังสมัยพระเจ้าอะเล็กซานเดอร์ เป็นสมัยที่อารยธรรมกรีกแพร่ขยายเป็นสากลโลก เป็นสมัยของการแสวงหาเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ที่แม่น้ำใจตอบปัญหาได้ในห้องทดลองแต่ก็มีการวางแผนและนำมายุทธ์ได้บางส่วน

² ชาวยุโรป

³ Edward d' Cruz S.I. A Survey of World Civilization (Bombay : Lalvani, 1970), p. 25.

อารยธรรมกรีกโบราณ

1. ประวัติศาสตร์การเมือง การเรียนประวัติศาสตร์กรีกนั้นมิได้เป็นการเรียนเฉพาะเรื่องราวของประชากรเชื้อชาติเดียวหรือเรื่องของประเทศใดโดด ๆ แต่เราจะต้องเรียนรู้ถึงเรื่องราวของนครรัฐหลายนครรัฐที่ไม่เคยรวมกันเป็นรัฐเดียวกันได้เลย ยกเว้นในภาวะที่ภูมิภาคจากต่างชาติ นครรัฐต่าง ๆ เหล่านั้นก็จะมาร่วมกันเป็นสมาพันธ์ (Federations) เป็นครั้งคราว เมื่อเสร็จศึกสงครามจากภายนอก กรีกจะแตกแยกกันอีกและต่างกันดำเนินการปกครองตนเองโดยลำพัง

การรวมในแบบนครรัฐของกรีกนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ และการรวมอยู่ในชาติกุล ทำให้ไม่สามารถรวมกันเป็นชาติเดียวได้ ส่วนคำว่า นครรัฐตรงกับคำภาษากรีกว่า “polis” มีความหมายว่า “ป้อมค่าย” หรือที่ปลดภัยจากศัตรู แต่เมื่อประวัติมาอยู่ร่วมกันมากขึ้น คำว่า ป้อมค่าย จึงมีความหมายพิเศษหมายถึงสภาพเมืองและขอบเขตโดยรอบโพลิสนั้น แต่ละโพลิสของกรีกจะมีสภาพแตกต่างกันออกไป แต่มีที่เหมือนกันอยู่ คือ

1. ขนาดเล็ก
2. ประชากรไม่นักหนัก
3. ที่ตั้งหรือที่มั่นคงปลอดภัยที่สุดของโพลิสก็คือ “acropolis”
4. มีสถานที่นัดพบบุคคล ประชุมกัน ซึ่งรวมถึงเป็นตลาดด้วย

1.1 สมัยอารยธรรมอีเจียน (Aegean Civilization) เป็นสมัยก่อนการอพยพเข้ามายังชาวユโรป มีรูปแบบอารยธรรมคือ

1.1.1 อารยธรรมครีตัน หรือไมโนน (Cretan or Minoan Civilization) มีศูนย์กลางความเจริญที่คносสุ (Knossos) ผลงานสถาปัตยกรรมคือการก่อสร้างพระราชวัง การทำแจกันทรงบาง และการใช้สีเฟรสโค (Fresco)

1.1.2 อารยธรรมไมซีเนียนหรืออารยธรรมเหลลาดิค (Mycenean or Helladic Civilization) มีศูนย์กลางที่เมืองไมซีเนียนควบรวมด้วยที่เมืองเพโลปอนนีสุ (Peloponnesus) จึงมีอิทธิพลต่อชาวกรีกซึ่งได้สร้างอารยธรรมในเวลาต่อมาค่อนข้างมาก

1.1.3 อารยธรรมกรุงทรอย (Trojan Civilization) เป็นเจ้าของอารยธรรมแห่งสุดท้ายที่พยายามต่อต้านชาวกรีกผู้รุกรานจนถึงคริสตศตวรรษที่ 11 ก่อน

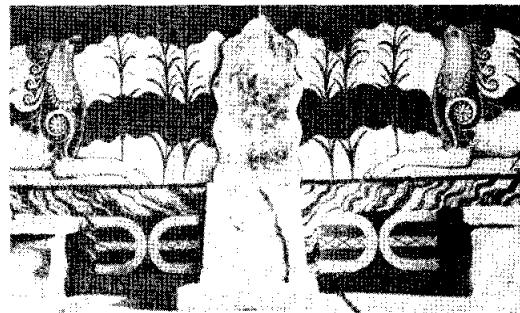
ภาพวาดแสดงการสืบสานที่ดูร้ายมากแต่จริงๆ สามารถสร้างภาพให้ดูงดงามได้

คริสต์กากลันเป็นต้นตอของมหาภพย์ อีเลียด (Iliad) และโอดิสเซย์ (Odyssey) ของจินตกวีตานอดคือ荷默 (Homer) เล่าเรื่องการทำสงครามระหว่างเชื้อไม่กับอนโต-ยุโรป ซึ่งแม้เราจะไม่ทราบชัดต่อมาว่าพระเจ้ากรุงเบรีย์มทรงมีตัวตนหรือไม่หรือเป็นเพียงเรื่องสมมุติ แต่ก็ช่วยในการคาดคะเนว่าเชื้ออะคิลลีส (Achilles) อาจมาจากเชื้อเอเดียน

ส่วนที่กล่าวถึงเรื่องม้าไม้แห่งสังคุรัมทรอยนั้นอาจเป็นสัญลักษณ์ของนักกรบผู้ใช้ม้าในการทำสงครามซึ่งมีชัยเป็นครั้งแรก ในสมัยการเปลี่ยนแปลงของกองทหารราบและรถศึก

สตรีครีตัน

(ตัวอย่างภาพวาดสตรีชาวครีตด้วยสีเฟรสโค ข้างล่างนี้เป็นภาพที่คัดลอกมาจากผนังห้องในพระราชวังแห่งหนึ่งที่คุนอสซัส)

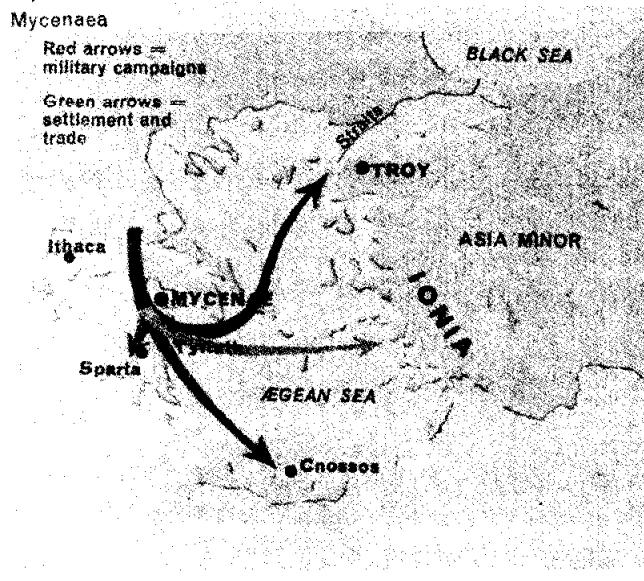

พระที่นั่งของกษัตริย์ครีตันที่สร้างพญาามวดรูปสัตว์ในจินตนาการให้ดูงดงาม (ที่มา: Thomas D. Clark et al., America's World Frontiers), p. 21.

1.2 สมัยอารยธรรมเอล

เลนิก (Hellenic Civilization)

คือสมัยการอพยพของพวากอนโด – ยุโรป 3 ระลอก⁴ คือเอเคียนส์ (Achaeans) ไอโโอนียัน (Ionians) และดอรียัน (Dorians) ได้รับรูปแบบอารยธรรมบางส่วนจากอีจิยัน นอกจานั้นได้รับจากพ่อค้าพินิเชียนมาผสานกันแต่น่าเสียดายที่ชาวกรีกเหล่านี้จะแยกย้ายกันอยู่เป็นครรภ์ (City-States) โดยไม่เคยมีการรวมเป็นรัฐชาติ (Nation-States) เดียวกันเลย

แหล่งอารยธรรมอีจิยัน 3 แห่ง

(ที่มา : G.K. Tull, Early Civilizations), p. 32.

การเล่าเรื่องจากมหาภารายของโอดิเซอสซึ่งมีส่วนทำความเข้าใจเรื่องความเป็นมาของชาวยกีกได้

(ที่มา : Thomas D. Clark, Americas's World Frontiers), p. 27.

⁴ James Edgar Swain, A History of World Civilization (New Delhi : Eurasia Publishing House, 1976), p. 3.

พระนางเอเลนแห่งกรอย ผู้เป็นเหตุให้เกิดสังคมระหง่านกรีกกับโกรจัน เพราะเจ้าชายปารีสแห่งกรอยพรากราชเชื่อมมาจากกษัตริย์เมนาโลสของกรีก ตามที่เทวีวันสัญญาว่าจะหาสตรีที่สวยที่สุดในโลกมาถวายเจ้าชาย หากเจ้าชายทรงตัดสินว่าพระนางเป็นเทพธิดา 1 ใน 3 ที่แข็งขันกันอยู่ โดยให้เทพธิดาวีนัสได้รับการตัดสินว่างามที่สุด

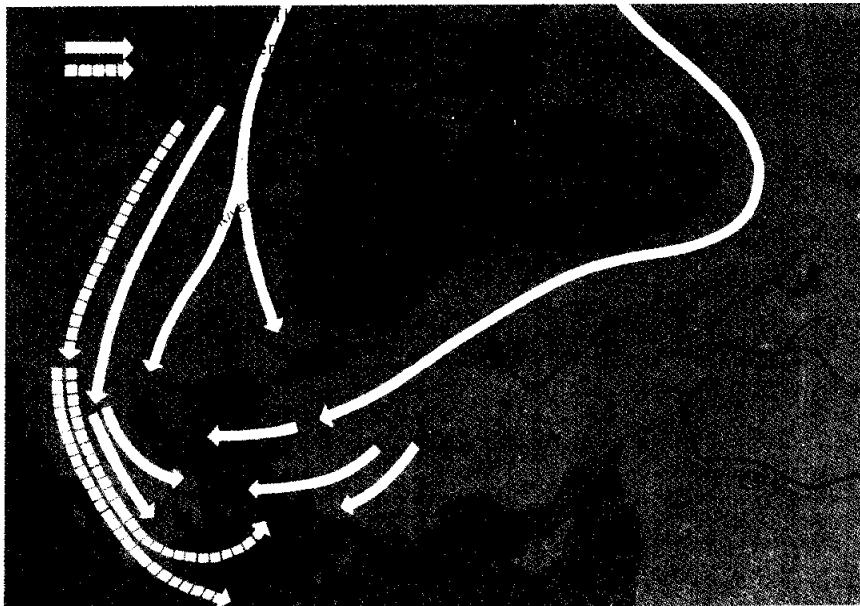
ผู้หญิงที่งามที่สุดในโลกคือพระนางเอเลนจึงทำให้เกิดสังคม กรุงกรอยต้องล่มสลาย

ทั้งนี้เพรารสภากูมิศาสตร์ที่เป็นภูเขา ผั่งทะเลเว้าแห่วงกล้ายเป็นพรมแคนแบ่งแยกชาวกรีกออกจากกัน การเดินทางติดต่อกันลำบากทำให้เมืองเจริญขึ้น เป็นอิสระต่อ กันแต่ละนครมีสภากลางกษัตริย์ของตนเอง ไม่มีรัฐบาลปกครองทั้งประเทศเหมือนอียิปต์และประเทศโบราณอื่น ๆ

พลเมืองของแต่ละรัฐต่างเชื่อว่าตนสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษสายเดียวกัน จึงมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิต พลเมือง (Citizens) ใช้ภาษาที่มีลักษณะเดียวกันในการทำพิธีสาธารณะทางศาสนาของรัฐจับอาวุธในการป้องกันรัฐ และมีส่วนร่วมทางการเมือง พวกที่ไม่ใช่พลเมืองคือชาวต่างประเทศและชาสจะถูกกีดกันไม่ให้มีอภิสิทธิ์เหล่านี้ การเป็นพลเมืองนั้นจะเป็นตั้งแต่กำเนิด เช่น

โอล์มอร์ ผู้แต่งมหาพิชาน
(ที่มา : Thomas D. Clark, America's
World Frontiers)

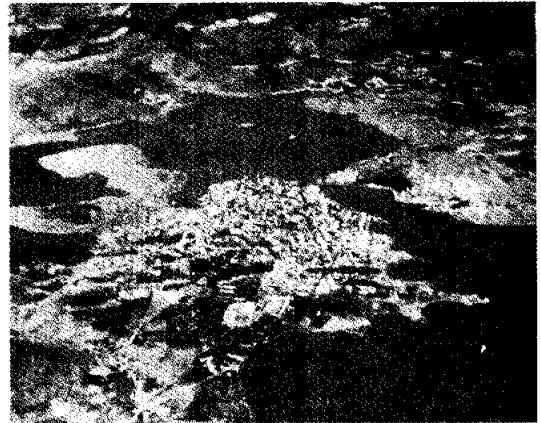
กระแสงอยพ
ระหว่าง 3000 -
4000 B.C.
(ที่มา : Ludwig F.
Schaefer et al.,
**The Shaping of
Western
Civilization)**

เป็นชาวเอเรนส์ ก็เนื่องจาก บิดา มารดา ปู่ ย่า
ตา ยาย เป็นชาวเอเรนส์ ถ้าบิดามารดา ไม่ใช่
ชาวเอเรนส์ ไม่ว่าจะเป็นพ่อค้าหรือทหารก็ตาม
ผู้นั้นเกียจคงเป็นชาวต่างประเทศอยู่นั่นเอง

1.2.1 พัฒนาการการปกครอง ของกรีกแบ่งเป็น 4 ยุคคือ

ก) ยุคกษัตริย์ คือ¹
ยุคเริ่มการปกครองนครรัฐตามที่ปรากฏใน
วรรณกรรมของโอลิเมอร์ ซึ่งในสมัยนี้จะเน้น
ความเชื่อทางศาสนา เป็นแบบที่แตกต่าง
จากสมัยอียิปต์ เบอร์เซีย และเขบราวยุคที่ชาว
กรีกจะเน้นความต้องการให้ศาสนาอิบยาลถึง

1. คำอธิบายเกี่ยว
กับประวัติการณ์ธรรมชาติที่ดูดมองเห็นอยู่
 เช่น พื้นาൾ พื้นร่อง และการเปลี่ยนแปลง
 ของฤดูกาล

ลักษณะที่สังกะเสือของกรีซ

บริเวณที่ร้านตอนเหนือของกรีซ ใกล้ทีบีส
(ที่มา : G.K. Tull, Early Civilizations), p. 27.

2. คำอธิบายเกี่ยวกับความรู้สึกrunแรงของมนุษย์นี้ทำให้ขาดการควบคุมตัวเองซึ่งชาวกรีกถือว่าเป็นเรื่องจำเป็น

3. หนทางที่จะได้ผลประโยชน์ เช่น การมีอายุยืน โชคดี และเพาะปลูกได้ผล

ชาวกรีกจะไม่คำนึงถึงเรื่องจริยธรรมทางศาสนา ไม่หวังที่จะให้ศาสนาช่วยให้พ้นบาปหรือให้พรใด ๆ แม้ความหวังเกี่ยวกับภาพหลังการตาย ก็ไม่มี ด้วยเหตุนี้จึงไม่มีบัญญัติทางศาสนา วัดจะเป็นเพียงสถานที่ซึ่งเทพเจ้าอาจมาเยือนเป็นบางครั้งเท่านั้น

เทพเจ้าของกรีกนั้นจะมีสภาวะเหมือนมนุษย์ มีท่อปูบนยอดเขาโอลิมปัสทางภาคเหนือของกรีซ เทพเจ้าสำคัญมีอาทิ เทพเจ้าเซอุส (Zeus) เป็นจอมเทพ และชายาคีอิ เอรา (Hera) เป็นเทพผู้พิทักษ์สตรีและการแต่งงาน โพไซดอน (Poseidon) อนุชาของเซอุสเป็นเจ้าแห่งทะเล และพلوโต (Pluto) เป็นยมบาล อธena (Athena) มีด้าของเซอุส เป็นเทพธิดาแห่งปัญญา คุณธรรมสตรี และเป็นมิตรประจำเอเธนส์ เป็นต้น

เนื่องจากความเชื่อว่าเทพเหล่านี้มักจะมีความพอใจในการแสดงออกถึงความแข็งแกร่งและกล้าหาญของมนุษย์ ชาวกรีกจึงจัดให้มีการแข่งขันกีฬาเพื่อถวายเทพเจ้าเหล่านั้น กีฬาที่มีชื่อเสียงคือ กีฬาโอลิมปิก ซึ่งจะจัดให้มีการแข่งขันกันทุก ๆ 4 ปี เพื่อถวายเทพเซอุส ซึ่งในครั้งแรกนั้น กีฬาจะมีเฉพาะการแข่งขันวิ่ง แต่ต่อมาได้เพิ่มการแข่งขันกระโดดสูง ฟุ่งเหلنและวิ่งจักร ชกมวย wary pull การแข่งม้าและแข่งรถ ด้วย ผู้ที่ได้รับชัยชนะจะได้มังกุฎซึ่งทำด้วยก้านมะกอก แต่เมื่อกลับถึงบ้านจะได้รับเกียรติยศและของขวัญมากมาย กีฬาโอลิมปิกนี้ชาวกรีกถือว่ามีความสำคัญมาก จนใช้นับเป็นวันระบุเหตุการณ์ได้เริ่มต้นจากปี 776 B.C. และเรียกเวลา 4 ปี ระหว่างการแข่งขันแต่ละครั้ง นั้นว่า “Olympiads”⁵

๖) ยุคทุนนาง (Nobles) เมื่อครั้งต่าง ๆ เข้มแข็งขึ้น ขุนนางก็เริ่มเรื่องอำนาจ ประมาณ 750 B.C. ขุนนางของนครรัฐส่วนมากมีอำนาจควบคุมวุฒิสภา ที่ปรึกษาภัตติย์ทุกผลอาณาจ ในเอเธนส์นั้นปรากฏว่าภัตติย์ยังคงดำรงตำแหน่งผู้นำทาง

⁵ Ralph Linton, *The Tree of Culture* (New York : Vintage Books, 1958), p. 129.

ศาสนา แต่อำนาจในการควบคุมกองทัพในนามสหภาพนั้นตกอยู่ในมือขุนนาง อำนาจปกครองบ้านเมืองในนามสหภาพนั้นตกอยู่ในมืออาร์คอน (Archon) ขุนนางเป็นเจ้าของที่ดินและร่ำรวยมากสามารถจัดซื้ออาวุธ เสื้อเกราะ

ในสมัยนี้ประชากรจะเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เนื้อที่ดินคงเดิม ประชาชนส่วนใหญ่ต้องเช่าที่ดินจากขุนนางเพื่อทำการเกษตรกรรม จำนวนท่าสที่ได้จากเออเรียน้อย เมื่อร่วมกับคนจนที่ต้องขายตัวเพื่อชดใช้หนี้สิน และเซลล์คิกแล้วก็มีจำนวนไม่น้อย ทำให้เกิดการแย่งงานกับพวกเสรีชนที่นายจ้างไม่อยากจ้าง เพราะต้องจ่ายเงินค่าจ้างให้ พากเหล่านี้หลังใกล้เข้าสู่เมืองทำให้ขุนนางต้องใช้วิธีหันไปส่งเสริมการค้าเพื่อหารายได้คนเหล่านั้น ทำ จำนวนผู้ค้าที่ขึ้นและมั่งคั่งขึ้นเรื่อย ๆ แต่ก็ยังคงมีสถานะทางสังคมด้อยกว่าพวกขุนนาง พากขุนนางได้สนับสนุน การแสวงหาดินแดน เพื่อระบายพลเมืองเหล่านี้ การแสวงหาดินแดนนี้จะมีการวางแผนอย่างดี รวมถึงการเตรียมการปักครองไว้ล่วงหน้าด้วย ดินแดนที่ยึดครองนี้จะมีทั้งในย่านทะเลคำทะเลอีเจียน และในย่านทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ที่สำคัญที่สุดคือ บีชานทิอุม บนช่องแคบฟอร์วัส ซึ่งริบบันเคนเซซิลีและไซริน ทางภาคเหนือของอัฟริกา เป็นต้น

พวกขุนนางมีอำนาจปกครองนครรัฐกรีกอยู่ถึงประมาณ 150 ปี จากประมาณปี 800–650 B.C. ภายใต้ระบบการปกครองที่เรียกว่า “อภิชนาธิปไตย” การเริ่มการเปลี่ยนแปลงก็มีขึ้นเมื่อกองทหารราบที่เริ่มมีความสำคัญขึ้นมาแทนที่กองทหารม้า ของพวกขุนนาง และพวกขุนนางก็จะเละกันเองด้วย พากพ่อค้าที่มั่งคั่งก็สามารถจ้างทหารของตนเองเพื่อกุมอำนาจ ประชาชนจำนวนมากไม่พอใจการปกครองในลักษณะนี้ จึงมองหาผู้นำที่จะสามารถให้คำมั่นสัญญาแก่ตนได้ว่าจะให้ชีวิตที่ดีกว่า

ก) ยุคทรราชย์ ผู้ที่

ก้าวขึ้นมาสู่อำนาจด้วยการให้คำมั่นสัญญา นี้เรียกว่า ทรราช (tyrants) หรือความหมายของชาวกรีกว่า ทรราชก็คือผู้ที่ก้าวขึ้นสู่อำนาจด้วยการใช้กำลัง ไม่ใช่ด้วยการสืบสายโลหิต ส่วนใหญ่ ทรราชนี้จะมาจากพ่อค้า โดยอ้างว่าจะปกป้อง

The Gorgon Medusa แสดงถึงการคาดภาพของกรีก ในสมัยเริ่มแรกมักจะแสดงความรุนแรงและโหดร้าย

คนจนจากพากชุนนางและข้าราชการ เมื่อได้อำนาจแล้วก็มักจะซ่อนส่งเสริมการค้าและเครื่องครัวมากในการร่วงประมวลกฎหมาย

มีหลักนocrัฐที่ได้มีการปกครองในระบบหนึ่งๆ ตั้งแต่ปี 650-500 B.C. ซึ่งบางครั้งก็ปรากฏว่าบรรดาเหล่านั้นลงอาณาจ กลับกดข้าราชการและโหดเหี้ยมจนทำให้คำนี้มีความหมายในทางที่ไม่ดีนัก

๑) ยุคประชาธิปไตย

ระยะประมาณปี 1000-500 ปีก่อนคริสต์กาล หลายนครรัฐเกิดการเรียกร้องการปกครองแบบปกครองตนเอง (self-government) โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการปกครองระบอบประชาธิปไตย (Democracy) ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีสิทธิมีเสียงมากขึ้น สำหรับบางนครรัฐที่ยังมีการปกครองในระบบเดิมคือ กษัตริยานิรบัตติ (Monarchy) และอภิษานานิรบัตติ (Aristocracy) ก็ได้มีการจัดตั้งสภา พลเรือน (Council of Citizens) ขึ้นมาด้วยเป็นการควบคุมอำนาจการปกครองของผู้ปกครองอีกทางหนึ่ง

ในสมัยนี้มีหลายสิ่งหลายอย่างที่ช่วยให้ชาวกรีกรวมกันได้คือภาษาพูดอันเดียวกันและความรู้สึกว่าพวกตนนั้นคือ เฮลเลนส์ (Hellenes) ที่แตกต่างจากประชาชนที่ไม่ได้พูดภาษากรีกอื่น ๆ ว่าเป็นพาก “ป่าເກືອນ”(barbarians) ดินแดนของกรีกจะมีชื่อว่า “Hellas” นับถือศาสนาเดียวกัน อย่างน้อยที่สุดในระยะเวลาการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกชาวกรีกที่ได้มีโอกาสรวมตัวกันครั้งหนึ่ง แต่ก็ยังมีเหตุผลอื่นที่ทำให้ชาวกรีกทุกนครรัฐมาร่วมกันเป็นประเทศเดียวไม่ได้ เหตุผลเหล่านั้นคือ

1. **สภาพภูมิศาสตร์** เทือกเขาเมลักษณะเมืองสกัดกั้นดินแดนของชาวกรีกให้ห่างจากกัน

2. **ความรักในอิสระเสรี** ทำให้แต่ละนครรัฐยิ่งในตัวเองจนไม่อาจยอมรับซึ่งกันและกันได้ แต่ละนครรัฐจะมีประมวลกฎหมาย ปฏิทิน เงินเหรียญ ระบบการคำนวณน้ำหนัก การซึ่งตัวงวด ประชาชนจะมีความรักในครรัฐของตนจนไม่อาจยอมรับนครรัฐอื่นเทียมเสมอได้

1.2.2 สпар์ตา กับ เอเธนส์ ดำเนินชีวิตในลักษณะตรงกันข้ามกัน

ลักษณะการรวมรวมแบบนครรัฐ (City-states) หรือ “polis” ของกรีกนั้นหมายถึง การมีเมือง นคร หรือเขตชนบทเล็ก ๆ รอบเมืองใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางการ

ปักรอง แต่ครรภ์กรีกเหล่านี้ไม่เคยรวมกันเป็นรัฐเดียว (State) ได้เลยในสมัยกรีกเซลลีนิก จึงปรากฏแต่เพียงความเจริญในสองนครรัฐใหญ่คือเอเธนส์กับสปาร์ต้า ที่ถือว่าเป็นแหล่งอารยธรรมของกรีกโบราณ⁶

สปาร์ต้า (Tatalitarian Sparta)

พวกรที่เข้ามารุกรานกรีซเป็นพวกรสุดท้ายกี คือ ดอร์เรียนส์ (Dorians) เป็นพวงที่เจริญน้อยที่สุด ได้เข้ามายึดภาคเหนือของคาบสมุทรเพลอปอนเนเซส สถาปนาสปาร์ต้าเป็นเมืองหลวงเมื่อประมาณปี 1100 B.C. จะเริ่มต้นเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ แล้วค่อยรวมกันเป็นนครรัฐโดยสมบูรณ์เมื่อประมาณคริสตศตวรรษที่ 7 B.C.

ในเวลาที่สปาร์ต้ารวมกันเข้าเป็นนครรัฐดังกล่าวนั้น เอเธนส์ ก็กำราขึ้นมาสู่การรวมระดับเดียวกัน นอกจากนี้ก็มีนครรัฐอื่น ๆ ที่รวมกันในลักษณะนี้ซึ่งทำให้ สปาร์ต้าเกิดความรู้สึกว่าพวงตนมีдинแดนที่ขาดแคลนที่สุด ด้วยเหตุนี้แทนการแสวงหาความมั่งคั่งโดยการดำเนินการค้าและอุดสาหกรรม สปาร์ต้าจึงหันไปดำเนินนโยบายปราบปรามนครรัฐใกล้เคียงและกดเพื่อบ้านเหล่านั้นลงเป็นทาง ซึ่งวิธีนี้ก่อให้เกิดปัญหาแก่สปาร์ต้า คือ ก่อให้เกิดปัญหาว่า “ทำอย่างไรสปาร์ต้าจึงสามารถควบคุมพวงทากลางเหล่านี้ได้ตลอดไป และคำตอบก็คือสปาร์ต้าจะต้องพยายามสร้างกองทหารที่มั่นคงเพื่อทำการควบคุมพวงทากลาง

สรุปสาเหตุที่สปาร์ต้าต้องปักกรองแบบทหาร

1. พวงสปาร์ต้าสืบเชื้อสายมาจากดอร์เรียน
2. การยึดครองลาโคเนีย ต้องอาศัยกำลังทหารต้องต่อสู้รบพุ่งกับพวงที่มีชี-เนียนนับได้หลายศตวรรษ ทำให้พวงสปาร์ต้าเห็นความจำเป็นที่จะต้องรักษาอำนาจทางทหารไว้ สปาร์ตากลายเป็นพวงที่
 - ก. หาดกลัวการกบฏ การแพ้สงคราม ทำให้ต้องปรับปรุงกำลังทหารให้พร้อม
 - ข. ถือว่าการติดต่อสื่อสารอาจซักนำความยุ่งยากมาสู่นครรัฐของตน ส่วนใหญ่จึงห้ามการค้ากับภายนอก

⁶ William' F. Ricketson and Jean C. Ricketson, **Overview of Western Civilization** p. 27.

ค. มีพากสปาร์ตันแท้เพียง 5-10% ของจำนวนประชากรทั้งหมดในขณะที่พากกาส (พากไม่มีเนียนเดิม) มีมากกว่าพากสปาร์ตันแท้ถึง 10% สปาร์ตันจึงจำเป็นต้องดำเนินการปกครองแบบที่มีระเบียบวินัยเด็ดขาด

3. สปาร์ต้าเป็นนครรัฐอยู่โดดเดี่ยว ล้อมรอบด้วยภูเขาทางตะวันออกเฉียง-เหนือ⁷ และตะวันตก ขาดท่าเรือตี ๆ

เหล่านี้โดยเฉพาะ"

การปกครอง

มีการปกครองโดยกษัตริย์ 2 องค์ มีสภาก 2 สภาก คือ สภานักรี และสภาราชชน มีหน้าที่ออกกฎหมายร่วมกัน ตัดสินคดี ต่อมากฎหมายว่าผู้มีอำนาจมากที่สุดคือ คณะเอเฟอร์ซึ่งมีหน้าที่สำคัญ คือ

1. กำหนดโซนเขตของเด็กเกิดใหม่ทุกคน
2. ตลอดจนกษัตริย์หรือสั่งประหารก็ได้
3. ควบคุมระบบการศึกษา มีอำนาจหนึ่งออกกฎหมาย
4. มีอำนาจหนึ่งออกกฎหมายและสมัชชาประชาชน

การแบ่งชนชั้นภายในรัฐสปาร์ต้า

ประชาชนทั้งหมดในขณะนั้นมีประมาณ 400,000 คน แบ่งได้ดังนี้

1. Spartiates จำนวน $\frac{1}{20}$ ของจำนวนประชากรทั้งหมดเป็นพากเดียว ที่มีสิทธิ มีเสียงทางการเมือง
2. Perioeci เป็นพากที่ไม่มีที่มาแน่นอน แต่น่าจะเป็นประชาชนไกล์เดียงสปาร์ต้า ซึ่งยินยอมเข้ามาอยู่ภายใต้การปกครองของสปาร์ต้า พากนี้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจการค้าเป็นเจ้าของที่นาขนาดกลาง ถือว่าเป็นเสรีชน แต่ไม่มีสิทธิในการปกครองบ้านเมืองรวมทั้งห้ามแต่งงานกับชาวสปาร์ต้าแท้

⁷ John B. Harrison, Richard E. Sullivan, **A Short History of Western Civilization** (New York : Alfred -A-Knopf 1965) p. 63-64.

สปาร์ต้าเป็นนครรัฐเดียวที่ตั้งอยู่ในบริเวณหุบเขาไม่ใช่นานเนินเขา ทำให้มีกำแพงธรรมชาติบังกันเหมือนนครรัฐอื่น ชาวสปาร์ต้าจึงเกิดความรู้สึกว่า "เมืองที่จะเข้มแข็งได้ต้องใช้คนไม่ใช่กำแพงอิฐเท่านั้น" ด้วยเหตุนี้จึงมีธรรมล้วนส่วนใหญ่ของชาวสปาร์ต้าจึงสอดคล้องกับอุดมคติทางทหารคือ "กำแพงคน"

3. Helots หรือ serf ได้แก่ พากเชลยที่จับมาได้ในการทำการฟาร์มระหว่างนครรัฐ พากนี้เป็นสมบัติของรัฐมีใช่ของเอกชน เอลอพากนี้จะนำไปขายออนไลน์ ปล่อยเป็นเสรีหรือค้าไม่ได้จะต้องถูกใช้งานอย่างทารุณที่สุด จึงคิดกบฎอยู่ตลอดเวลา ทำให้รัฐสปาร์ตาต้องระมัดระวังด้วยการสร้างกำลังทหารของตนให้เข้มแข็งอยู่เสมอ กองทหารสปาร์ตาอาจจะพากเชลอทคนใดเสียก็ได้ถ้าอยู่ในข่ายสงสัยว่าจะก่อการกบฏ

ภาระของชาวสปาร์ตา

ภาระและหน้าที่ตามกฎหมายที่พากสปาร์ตาต้องปฏิบัตินี้ ผู้ที่บัญญัติไว้ก็คือไอลิโคร์กัสทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายคือ เพื่อให้สปาร์ตาดำรงอยู่ท่ามกลางศัตรู อาจจะกล่าวได้ว่า การออกไปทำงานของพากสปาร์ตา ก็เพื่อหนีสภาพการทำงานหนักและการดำรงชีวิตที่แร้นแค้นเหมือนกาสันนเอง

เมื่อมีอายุได้ 20-60 ชาวสปาร์ตาเมื่อนำมาที่ต้องรับภาระในกองทัพแต่งงานตั้งแต่อายุ 20 ปี แต่ต้องอยู่ในค่ายจนอายุ 30 ปี จึงจะออกไปอยู่กับครอบครัวได้ ดังนั้นในระยะก่อนอายุ 30 ปีนี้การออกไปอยู่กับครอบครัวจึงเหมือนกับการลักษณะของการลอกบօกไปในเวลากลางคืน ตามที่พลุตาร์ซกล่าวไว้ว่า “ชาวสปาร์ตาบางคนมีลูกกับภรรยา ก่อนหน้าที่จะเห็นหน้าภรรยาของตนในเวลากลางวันด้วยซ้ำไป”

เมื่อมีลูกแล้วจะต้องนำมาให้ออเฟอร์ตัดสิน ถ้าอนุญาตให้มีชีวิตอยู่ได้ บิดามารดาจะได้รับอนุมัติให้พาไปเลี้ยงไว้จนมีอายุครบ 7 ปี จึงส่งมาเข้าโรงเรียนฝึกทหารของรัฐ เพื่อเตรียมตัวเป็นทหารที่ดีต่อไป เช่น หัดวิธีพูดสั้น ๆ ที่เรียกว่า “ลาโคนิด” (Laconic)

สภาพชีวิตของชาวสปาร์ตาแท้จริงเท่ากับเกิดมาเพื่อเป็นทาสของรัฐ เพราะต้องอยู่ในกฎข้อบังคับอย่างเคร่งครัด และไม่มีสิทธิส่วนตนเลย เปรียบเสมือนเป็นเพียงเพื่องเล็ก ๆ ของเครื่องจักรใหญ่เท่านั้น การศึกษาถูกจำกัดให้อยู่แต่การฝึกทหาร มีหน้าที่ทำงานอย่าง 20-60 ปี ต้องเป็นทหาร การแต่งงานเหมือนถูกบังคับโดยไม่มีโอกาสได้ใช้ชีวิตครอบครัว นอกจากการลักษณะมากันในเวลากลางคืน ซึ่งก็เหมือนเป็นบทฝึกอันหนึ่งที่จะใช้ต่อไปในการรบเพื่อจูงมองกองทัพข้าศึก ลูกคือสมบัติของรัฐไม่ใช่ของพ่อแม่

ในด้านเศรษฐกิจ

เป็นเศรษฐกิจเพื่อกองทัพ ที่ดินที่ดีที่สุดเป็นของรัฐ และที่ดินที่มีดินที่มีความสมบูรณ์น้อยกว่าจึงจะถูกขายหรือแลกเปลี่ยนได้ พากเชลอทมีลักษณะเป็นเหมือนทาสติด

ที่ดิน เจ้านายไม่มีสิทธิขับไล่หรือขาย พวกรถออกทำหน้าที่เป็นกรรมกรแรงงานแทนชนชั้นอื่นทั้งหมด และพวกนี้จะมีหน้าที่ผูกพันอยู่เฉพาะการเกษตรกรรมเท่านั้น ส่วนงานด้านการค้าและอุตสาหกรรมนั้นตกอยู่ในมือพวกรเรือโกโดยสิ้นเชิง

ด้วยลักษณะนี้จะเห็นได้ว่าปัจจัยในการผลิต ภูมิรวมการเป็นเจ้าของอย่างน้อยที่สุดในทางทฤษฎี พวกรสปาร์ตันชายเงอจะต้องบริจาครายได้ส่วนหนึ่งของตนเพื่อจัดหาอาหารไปรับประทานร่วมกันในสมาคมที่ตนสังกัด ซึ่งนับว่ามีลักษณะไม่เหมือนทั้งแบบคอมมิวนิสต์และแบบคณาธิปไตย เพราะอุดมคติของคอมมิวนิสต์นั้น เครื่องมือทุกชนิด และผลผลิตทุกส่วนนั้นเป็นของชุมชน ซึ่งทุกคนไม่มีสิทธิที่จะดำเนินชีวิตอยู่ด้วยการอาศัยแรงงานทุกคนจะต้องทำงานเพื่อประโยชน์ของชุมชน และมีส่วนร่วมในผลประโยชน์เพียงเท่าที่จำเป็น ในสปาร์ตานนั้นการค้าและอุตสาหกรรมอยู่ในมือเอกชน พวกรถออกบังคับให้เสียสละผลิตผลที่ตนทำได้ให้แก่เจ้านายของตน และสิทธิพิเศษทางการเมืองก็เป็นของพากขุนนางที่สืบทอดสายกันเท่านั้นด้วยลักษณะทางทหาร การมีหน่วยสำรวจลับ การปักครองโดยคนส่วนน้อย ตลอดจนการเศรษฐกิจแบบปิดนี้ จึงทำให้ลักษณะการปกครองของสปาร์ตานี้ลักษณะเป็นfaschismakกว่าเป็นคอมมิวนิสต์⁸

เอเธนส์ (*Democratic Athens*)

ประวัติศาสตร์ของเอเธนส์มีลักษณะผิดแปรลึกไปจากสปาร์ตาน ในลักษณะที่ได้เบริ่งคือ

1. เอเธนส์ไม่มีปัญหารื่องความแตกต่างของพลเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ความแตกต่างทางด้านเฝ้าพันธุ์
2. การรุกรานของพวกริโอโโอนีนไม่ใช้ลักษณะโจมเหมือนสปาร์ตาน แต่เป็นการแทรกซึม
3. ความมั่งคั่งของชาวเอเธนส์ขึ้นอยู่กับการที่มีท่าเรือดี ประกอบการค้าขายมากกว่าที่จะขึ้นตรงต่อการเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียวเหมือนนครรัฐอื่น ๆ

⁸ ระบบที่รัฐควบคุมการดำเนินชีวิตทุกประการของประชาชนนี้เรียกว่า “totalitarian” ซึ่งโดยทั่วไปแล้วสังคมแบบนี้มักจะขึ้นชื่อในนโยบายการทำส่วนรวมและสปาร์ตาก็ดำเนินไปตามนั้น กล่าวคือ กองทัพมีระเบียบวินัยเข้มขาดแต่ขาดความสนใจทางด้านศิลปะ วรรณคดี ปรัชญา วิทยาศาสตร์ และการประดิษฐ์อะไรใหม่ ๆ (Edward Mcnall Burns, **Western Civilization**, p. 153–154.)

ประชาชนในสมัยนั้นแบ่งออกเป็น

1. พวากชนนาาง
2. พวากพ่อค้า ซึ่งแบ่งแยกออกไปเป็น
 - ก. เจ้าของที่ดิน
 - ข. พ่อค้าชาวเมืองที่เป็นชนชั้นกลาง
 - ค. ชาวนาที่มีที่ดินเป็นของตนเองแบ่งเล็ก ๆ

ในตอนกลางศตวรรษที่ 8 ก่อนคริสต์กาลนั้น เอเรนส์เริ่มการปกครองด้วยระบบมิกษตริย์ และในศตวรรษต่อมา สภาขุนนาง⁹ ก็ค่อย ๆ ลดอำนาจจากมิกษตริย์ลงตามลำดับ เนื่องจากพวากที่มั่งคั่งเริ่มมีอำนาจมากขึ้น จากการทำเกษตรกรรม การทำไร่องุ่นและโอลิฟ โดยทำการทำไร่องุ่นและโอลิฟนั้นต้องใช้เวลาอ�플การปลูกนานมาก ทำให้พวากชาวนา ที่ทำการเพาะปลูกพืชอย่างอื่นด้วยเท่านั้นที่สามารถรอดได้ พวากที่ยากจนและมีแรงงาน ไม่พอก็ต้องเป็นหนี้เป็นสิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสินค้าเข้าคือข้าวมีราคาสูงขึ้นอย่างน่าใจหาย พวากชาวนาจน ๆ ไม่มีสินค้าแลกเปลี่ยนก็ต้องเอาที่ดินของตนไปจำนอง โดยหวังว่าจะหา ทางไถ่คืนได้ในอนาคต แต่ในเมื่อเหตุการณ์ไม่เป็นดังหวังพวากนี้ก็ถูกไล่เป็นทาสไป

นอกจากนี้ก็มีการจำกัดสิทธิผู้ที่จะเข้าไปประจำการในกองทหารอาชญากรรมก็ได้ คือพลเมืองที่มั่งคั่งเท่านั้น เพราะทหารเหล่านั้นจะต้องจัดหาอาชญาของตนเอง พวากสามัญชนทั้ง หลายจึงได้เรียกร้องให้มีการสร้างกฎหมายเป็นลาย ลักษณ์อักษรขึ้นเพื่อให้ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน

บุคคลผู้มีบทบาทในการร่างประมวลกฎหมายและพัฒนารูปแบบการปกครองประชาธิปไตย กือ

การตรวจสอบเด็กแรกเกิดของสเปร์ต้าโดยคอมะอีเฟอร์ (Ephors) ซึ่งเด็กที่มีสุขภาพไม่แข็งแรงจะถูกนำไปทิ้ง หน้าหา

(ที่มา : Thomas D. Clark, America's World Frontiers)

⁹ Council of the Areopagus

นครเอเธนส์มองจากเนินโลคาเบตตัส (Lycabettus Hill)

(ที่มา : Thomas D. Clark, **America's World Frontiers**) p. 35.

1. ตราโค เป็นเจ้าของประมวลกฎหมายที่เข้มงวด จนทำให้เกิดคำว่า “Draconic” ซึ่งมีความหมายว่า รุนแรงหรือเข้มงวด กฎหมายของตราโคให้ความยุติธรรมดีขึ้น แต่มิได้ช่วยแก้ไขความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจ คนมีมีก็มีมาก คนจนก็จนอย่างล้นเหลือ พากผู้ทำการพิพากษาเข้าข้างตนเอง กฎหมายฉบับนี้ประกาศใช้เมื่อปี 620 B.C. นับว่าเป็น กฎหมายลายลักษณ์อักษรฉบับแรก¹⁰

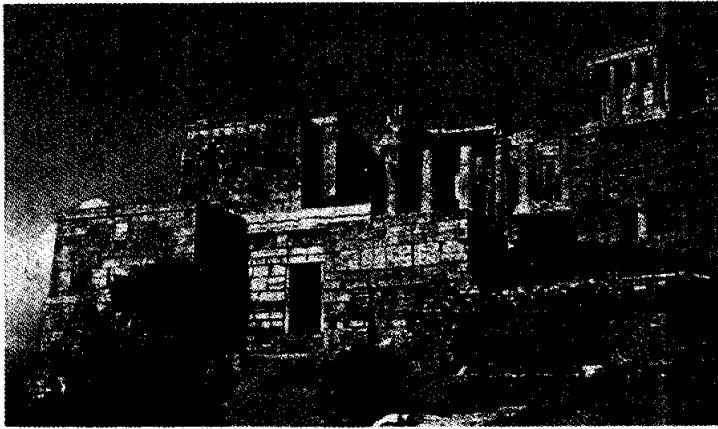
2. โซลอน วางแผนหลักการใหม่ว่าให้ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไปมีสิทธิ ออกเสียงให้ประชุมตั้งศาลสูงมีผู้พิพากษาอายุเกิน 31 ปี รับฟ้องเจ้าหน้าที่บริหารที่ทำ หน้าที่ผิดไปจากหลักการประชาธิบัติ

1. ตั้งสภาสี่ร้อยและยอมรับชนชั้นกลางเข้าเป็นสมาชิกด้วย
2. พยายามแก้ไขฐานะคนจน โดยวางแผน

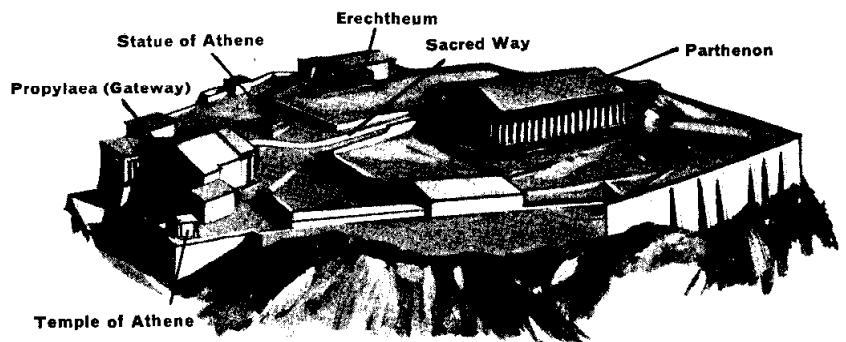
มาตรการว่า

- ก. ห้ามขายตัวเพื่อชดใช้หนี้สิน
- ข. ประชาชนทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในทางนิติบัญญัติและในสภาก
- ค. ห้ามการจำนำองที่ดิน
- ง. จำกัดจำนวนที่ดินที่คนมีมี มีสิทธิครอบครอง

¹⁰ Will Durant, **The life of Greece** (New York : Simon and Schuster, 1939) p. 111.

โปรปีเล (Propylaea) ประตู
ใหญ่สู่อะโครโปลิส (Acropolis)

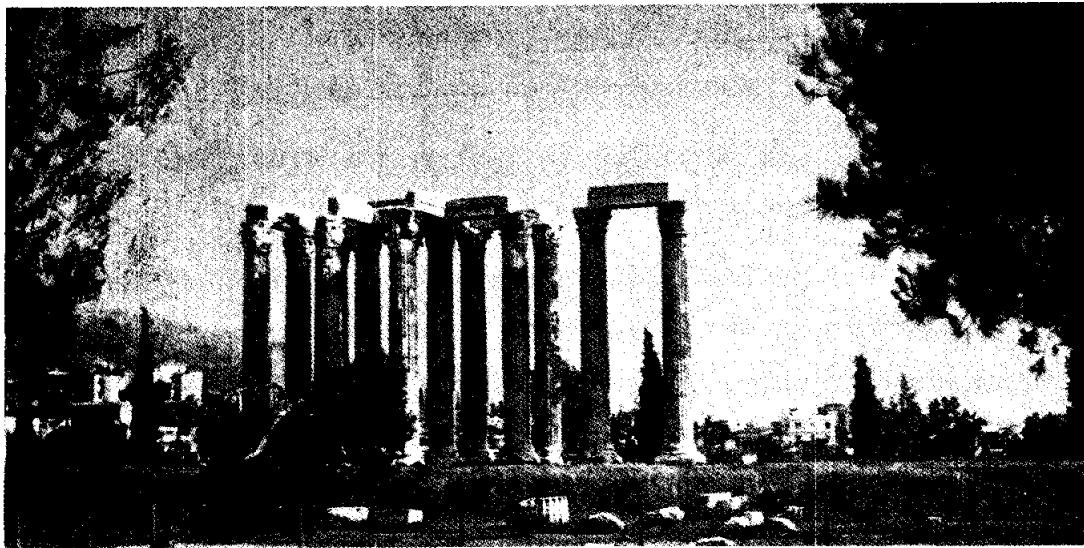

แผนผังของอะโครโปลิส
ที่สร้างขึ้นใหม่โดย
เพริคสิสอลังส่งราม
เบอร์เชียน

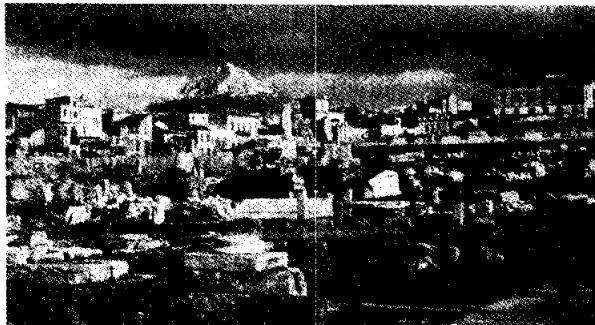
สถานที่ประชุมสภานิน
ญาพนิกซ์ (Pnyx)
(ที่มา : G.K. Tull, Early
Civilizations) p. 40.

นอกจากนี้ก็กำหนดการใช้เงินหรือญ เพื่อสำรวจในการค้าขายแลกเปลี่ยน กับต่างประเทศจัดการลงโทษคนเกียจคร้านอย่างหนัก บังคับให้ผลเมืองสอนบุตรชายทำการค้า ยิ่งไปกว่านั้นก็สนับสนุนวิธีการแก้ปัญหาในประเทศด้วยการซักจุ่งให้ออกไปทำการส่งความ กับภายนอกวัสดุทำให้เกิดสังคมมีดีย์และสร้างปัญหาภายในประเทศอันเป็นสาเหตุให้

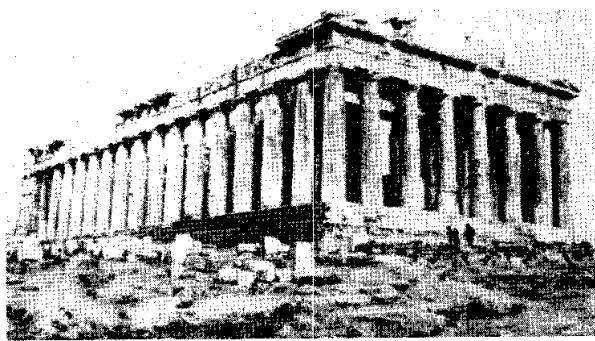

(ภาพบน) วิหารจูปิเตอร์ที่เอธนีส์ การก่อสร้างแบบเสาอรินเนียน (Corinthian) เป็นส่วนที่เหลืออยู่จากชาวกิหารเทพซีอุสที่โอลิมเปียเดิมมี 126 เสา แต่บัดนี้คงเหลือเพียง 12 เสา

(ภาพกลาง) บริเวณเมืองเก่าของเอธนีส์ ยังคงมีอะgora (agora) หรือตลาด และตึกเก่า ๆ อยู่บ้าง

(ภาพล่าง) วิหารพาเท农อน (Parthenon)
สร้างถวายเทวีอธينا
(ที่มา : Thomas D. Clark, America's World Frontiers), p. 42.

เพชรตราดุสเปิกทางไปสู่อำนาจ และประกาศตนเป็นทรงราชนี้แรกของเอธนีส์เมื่อปี 560 B.C. ถึงแม้ว่า เพชรตราอุสจะเป็นผู้ปกครองที่มีความสามารถ แต่ก็มีส่วนบั่นทอนและร้ายกาพของชาวนี้ เอธนีส์หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อขึบปิอัสหนึ่งในมุตรชายสองคนของเขานี้死 อำนาจ ก็ได้ใช้อำนาจไปในทางที่ไม่ถูกไม่ควรหลายประการ

ในปี 510 B.C. พากขันนางก็พร้อมใจกันขึ้นป้อสออกไป ด้วยความช่วยเหลือของสปาร์ต้า และในที่สุดขันนางผู้ชายฉลาดผู้หนึ่งคือ คลิสเนนีส ก็เบิกทางไปสู่อำนาจ

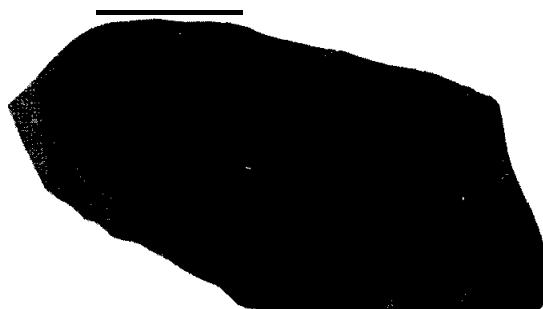
3. คลิสเนนีส นับว่าเป็นผู้บริหารที่วางรากฐานประชาธิปไตยไว้เป็นคนแรก ทำให้ประชาธิปไตยมีความหมายว่า “การบริหารในเมืองส่วนใหญ่”

การปฏิรูปที่สำคัญที่สุดของคริสเรนีสก็คือ การจำกัดอิทธิพลของครอบครัว ที่มีต่อการใช้อำนาจทางการเมือง ในสมัยของเขานั้นตกลงให้กิจกรรมในทางการเมืองของชาวเอเธนส์นั้นวางอยู่บนพื้นฐานของการเป็นสมาชิกคนหนึ่งในสีชาติกุล ชาติกุลนี้จะประกอบด้วยโครตตระกูลหลาย ๆ โครตตระกูล ซึ่งมีหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ควบคุม คลิสเนนีส ยกเลิกระบบชาติกุลแบบเก่า โดยแบ่งแคว้นอัตติการอาอาเป็น 100 ส่วนเรียกว่า “demes” พากที่อยู่ในแต่ละ “deme” ก็มีสิทธิเป็นเสรีชน ครั้นแล้วจึงกำหนดให้รวม demes ทั้งหมดเป็น 10 ชาติกุล แต่ละชาติกุลประกอบด้วย “demes” จากดินแดนต่าง ๆ ในแคว้นอัตติการ เพื่อที่จะให้ผลเมืองแต่ละชาติกุลนั้นมีชានาพ่อค้า คนรวย คนจน ที่มาร่วมกันมีสิทธิมีเสียงเป็นพื้นฐานทางการเมืองต่อไป

ครั้นแล้วคลิสเนนีสก็จัดตั้งสภาน้ำร้อยขึ้นมาแทนที่สภาน้ำร้อย เลือกจากสมาชิกจากชาติกุลต่าง ๆ ชาติกุลละ 50 คน เข้าบริหารงานในสภานี้ กำหนดว่าประชาชนคนหนึ่งจะเข้าเป็นสมาชิกของสภานี้ได้ก็ต่อเมื่อได้ ด้วยเหตุนี้จึงมีประชาชนจำนวนมาก เข้าร่วมในกิจการของรัฐ เช่น การดำเนินนโยบายต่างประเทศ การออกกฎหมายและ การเข้ามีส่วนในด้านการเงินของรัฐอย่างไรก็ตามสภาน้ำร้อยนี้ก็มิได้มีอำนาจสูงสุด คลิสเนนีส กำหนดอำนาจนั้นให้กับสภาราษฎร์ ซึ่งประกอบด้วยพลเมืองชายซึ่งได้รับการคัดเลือกจากชาติกุลต่าง ๆ มีการประชุมเดือน

ละครั้งมีหน้าที่พิจารณากฎหมายหรือนโยบายต่าง ๆ ที่ผ่านสภาน้ำร้อยแล้ว ดังนั้นผลเมืองของรัฐดังกล่าวจำนวน 30,000 หรือ 40,000 คน (พลเมืองชาย) จึงเป็นพากที่มีอำนาจสูงสุดในรัฐสภานี้ มีหน้าที่คัดเลือกอาร์คอนเป็นประมุข ของรัฐ แต่ไม่มีอำนาจที่จะทำอะไรได้ โดยไม่ผ่านสภาราษฎร์ นอกจากนี้สิงคลิสเนนีสนำมาใช้อีกอย่างก็คือ ระบบ

เปลือกหอยอสตราคอนจารึกชื่อเทมิสโตคลิส (Themistocles)

ออกสตราซิล์ม¹¹ กล่าวคือให้กำหนดว่าแต่ละที่จะมีการออกเสียงว่าเมืองผู้ใดเป็นภัยต่อรัฐ ถ้าสภาพประชาชนส่วนใหญ่ลงมติเห็นด้วย บุคคลนั้นก็จะถูกเนรเทศออกจากครเอเรนส์เป็นเวลาสิบปี

4. เพริคลิส เป็นผู้นำที่มีความสามารถมากของคราเเรนส์ ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งสเตรทเตอจ หรือตำแหน่งนายพลหลายครั้งหลายหน ระยะที่เขามีอิทธิพลทางการเมืองนี้ตอกยุในราวปี 461-429 B.C. ในสมัยของเขานั้นเเรนส์ได้ชื่อว่าเป็น “ยุคทอง” เอเรนส์กล่าวเป็น“บรมครุขของเอลลัสดั้งมวล”¹² เปิดโอกาสให้สามัญชนมีโอกาสสรับราชการทุกตำแหน่ง และมีการจ่ายเงินเดือนให้กับข้าราชการเป็นครั้งแรก ถึงแม้จะปรากฏว่าคนรวยเท่านั้นที่มีสิทธิเข้ารับราชการได้ เพราะมีเงินจับจ่ายซื้อหาอาชญากรรม แต่เพริคลิสก์ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากที่สุด โดยไม่หวาดกลัวกับการที่จะนำอนาคตของเเรนส์มาฝ่ากันไม่สำเร็จ ขาดสันสนุนให้พากเหล่านี้รู้จักการอภิปราย รู้จักการตัดสินใจ โดยปลูกฝังความเชื่อมั่นว่า ตราบเท่าที่เพริคลิสเป็นผู้นำนั้น การใช้ชีวิตทางการเมืองย่อมเป็นสิ่งสูงส่ง เป็นเรื่องของการรับผิดชอบและเป็นกิจกรรมที่มีรางวัลสูงค่าที่สุด¹³

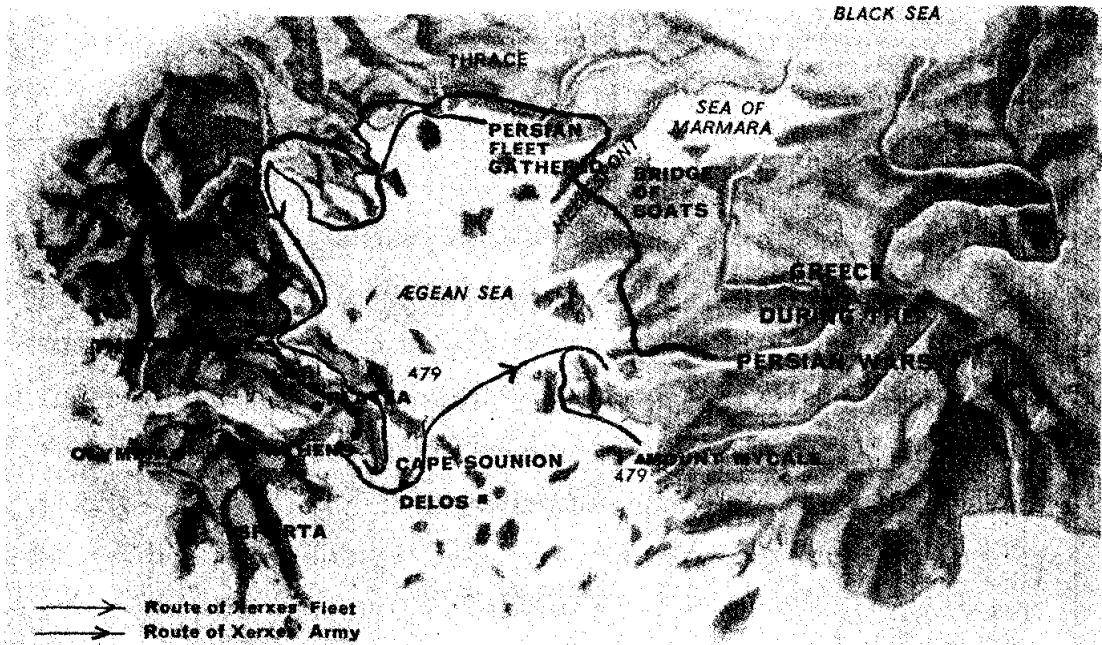
ความภาคภูมิใจในผลงานที่เพริคลิสกระทำนั้น จะเห็นได้จากคำบรรยายของนักประวัติศาสตร์ชาวกรีกคือ ทูซีดิส ใน “History of the Peloponnesian War” ว่า

“We are called a democracy, for the administration is in the hands of the many and not of the few. But...the claim of excellence is also recognized, and when a citizen is in any way distinguished, he is preferred to the public service, not as a matter of privilege, but as the reward of merit...Our city is thrown open to the world, and

¹¹ Ostracism ได้ชื่อมาจากการเปลี่ยนหอยอสตราคอน (Ostrakon) ที่ใช้จารึกชื่อบุคคลผู้ไม่พึงประดิษฐา ต่อมากลายเป็นเครื่องมือของ “นักพูดแห่งเเรนส์” ที่สามารถพูดโน้มน้าวประชาชนให้เกลียดชังศัตรูของตน

¹² คำว่าเอลลัสมีความหมายถึงชาวยกรีก

¹³ John B. Harrison, Richard E. Sullivan, **A Short History of Western Civilization**, p.63

กรีซสมัยโบราณกับเปอร์เซียที่ช่วยให้นครรัฐต่าง ๆ ของกรีกรวมกันได้คราวหนึ่ง
(ที่มา : G.K. Tull, Early Civilization), p. 47.

we never expel a foreigner or prevent him, from seeing or learning anything of which the secret, if revealed to an enemy, might profit him.... In the matter of education whereas the Spartans from early youth are always undergoing arduous exercise which are to make them brave, we live at ease, and yet are equally ready to face the perils which they face...For we are lovers of the beautiful, yet simple in our tastes, and we cultivate the mind without loss of manliness...Such is the city for whose sake these men fought and died...and everyone of us who survive should gladly toil on her behalf"

การแบ่งประชาชนเอเธนส์ในยุคทอง

1. พลเมืองเอเธนส์ มีจำนวนประมาณ 160,000 คน เป็นพวกที่บิดามารดาเป็นชาวเอเธนส์มาก่อน

2. พวกรเมติคส์ มีจำนวนไม่เกิน 100,000 คน ส่วนใหญ่ไม่ใช้เชื้อสายกรีก บางพวกรอาจเป็นพินิชีชนหรือยิว ไม่มีสิทธิทางการเมือง ไม่มีสิทธิเป็นเจ้าของที่ดิน แต่เข้าร่วมในกิจกรรมสังคมได้ เช่นเดียวกับชาวเอเคนส์

3. พวกราษ มีจำนวนไม่เกิน 140,000 คนได้รับการยกย่องเป็นอย่างดี ถ้าหากดีอาจได้ปลดปล่อยเป็นอิสระ บางคนอาจจะรับราชการหรือเป็นผู้จัดการธนาคารก็ได้

ประชาชนได้รับสิทธิเท่ากัน การทำงานได้รับค่าจ้างเท่ากันไม่ว่าจะเป็นพวกร ทำงานออกแรงหรืองานซ่างฝีมือ ความเป็นอยู่ไม่วิตรพิสดาร อยู่อย่างง่าย ๆ สบาย ๆ ต้องการเวลาว่างเพื่อสนทนากับเพื่อน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่องานศิลปะท่านั้น จึงไม่มีเวลาที่จะนำไปใช้ในการประดิษฐ์ตกแต่งต่าง ๆ เพื่อความหรูหราฟุ่มเฟือยในชีวิต ภาระยังคงจะถูกทอดทึบให้อยู่บ้าน ผู้ชายส่วนใหญ่แต่งงานกับเพื่อหวังสิ่งสุดหรือเพื่อให้มีคนดูแลบุตรเท่านั้น ไม่เนรมตนำเข้าสมาคมด้วย เรื่องสำคัญส่วนใหญ่ในชีวิตของชาวเอเคนส์ก็คือเรื่องกฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายที่ดิน ต่างกับชาวสปาร์ตันนั้นไม่ได้มีที่ดินเป็นของตนเอง ทำให้ไม่เกิดความห่วงใยในทรัพย์สิน

ส่วนการทำการค้า เป็นที่เหยียบหยาามมาก เพราะถือว่า “การค้าคือการทำเงินให้ตนเองโดยการห้าม远离คนอื่น” หรือ “การค้าคือการซื้อขายแบบเดียว” เพราะฉะนั้นเพลเมืองซึ่งเป็นที่นับถือไม่พึงประกอบอาชีพนี้ ต้องให้กาลหรือบุคคลอื่นทำแทน เนื่องจาก การทำการค้ามักจะทำให้คนต้องมีการแย่งชิง การรับเรื่องซึ่งชาวกรีกถือว่า “คนที่อยู่ในภาวะที่รับเรื่องตลอดเวลานั้นจะไม่มีวันก้าวขึ้นสู่ความเป็นชาติอาภยะ” สำหรับการมีท่าสันนี้ไม่ใช่เรื่องผิดปกติ เนื่องจากก็คือส่วนหนึ่งของสังคมสมัยนั้นที่อริสโตรเติลสรุปว่า “กาลก็คือเครื่องมือชนิดหนึ่งของรัฐ”

ประชาธิปไตยในเอเคนส์ไม่สมบูรณ์

1. ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเอเคนส์ไม่สามารถถือสัญชาติเป็นชาวเอเคนส์ ได้ทุกคน ประชากร 300,000 คน ครึ่งหนึ่งเป็นพวกราษ และชาวต่างประเทศซึ่งจะไม่มีสิทธิในการออกเสียงได้ ๆ ทั้งสิ้น

2. ความมั่นคงและอำนาจของเอเคนส์ส่วนใหญ่มาจากการรับใช้ เป็นช่าง กรรมกร หรือพวกรซ่างฝีมือ อันเป็นงานชั้นต่ำที่ชาวกรีกังเกียจ

3. ผู้หญิงไม่มีสิทธิออกเสียงหรือทำงานในหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งไม่มีสิทธิเป็นเจ้าของทรัพย์สิน

4. วิธีอสตราซิสม์ เป็นโอกาสให้พوانักพูดที่เชี่ยวชาญชักจูงคนให้เลื่อมใสในความของพราเวามากกว่าที่จะปลูกฝังแนวความคิดที่ดีงามให้¹⁴

นักปฏิรูปเพื่อประชาธิปไตยเอเธนส์

621 B.C.	draiko เริ่มร่างประมวลกฎหมาย
594 B.C.	โซลอนนำการข่ายตัวเพื่อชดใช้หนี้สิน ตั้งสภาสี่ร้อย (Council of four Hundred) อนุญาตให้ชนชั้นที่สี่ (ผู้ที่เป็นพลเรือนจะแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม โดยถือตามจำนวนมากน้อยที่เป็นเจ้าของที่ดิน) มีสิทธิโหวต และตั้งศาลอาญาทั้งขึ้นด้วย
560–527 B.C.	ไฟชิสตราตุสยกเลิกการให้สิทธิแก่พลเมืองโดยถือการเป็นเจ้าของที่ดินเป็นเกณฑ์ และให้แบ่งที่ดินให้แก่ชาวนาชาวไร่ที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง
507–? B.C.	คลิสเทนิสยกเลิกการแบ่งชนชั้น โดยถือความมั่งคั่งเป็นเกณฑ์ ขยายจำนวนสมาชิกสภาโดยเพิ่มจำนวนเป็น 500 คน (Council of five Hundred)

2. อารยธรรมกรีกในฐานะแม่บทของอารยธรรมตะวันตก

ระหว่างสมัยของการปฏิรูปจาก draiko ถึงเพรคิลิสคือช่วงร้อยปีของปี 600 B.C. 500 B.C. นั้นเอเธนส์ได้พัฒนาการปกครองแบบระบบประชาธิปไตยให้ก้าวหน้าไปได้มากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยของเพรคิลิสันนี้ถือกันว่าระบบประชาธิปไตยได้พัฒนาไปอย่างสูงสุดจนสมัยนี้ได้ชื่อว่าเป็น “สมัยทองของเอเธนส์” และเอเธนส์ก็กล้ายเป็น “บรมครุแห่งชาวเอลลัสทั้งมวล” ด้วย

2.1 ศิลปกรีกแสดงอุดมการณ์แห่งอารยธรรม ชีวิตประจำวันของพลเมืองเอเธนส์ นั้นแสดงถึงความผูกพันกับกิจกรรมสาธารณะและการพักผ่อนหย่อนใจ ชีวิตของพลเมืองในนครรัฐอื่นก็ไม่แตกต่างกันนัก ในเอเธนส์นั้นเกือบจะแยกกันไม่ได้ว่าท่านผู้ใดคือผู้นำในงานศิลป การเขียนและแนวคิดเนื่องจากทุกท่านล้วนมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์และมีส่วนทำให้เกิดiyุคทองของเอเธนส์เท่า ๆ กัน

¹⁴ โปรดดู Edward D' Cruz, S.J., The Greek City-States and Democracy A Survey of World Civilization, p. 79–81.

ลักษณะทั่วไปของชาวกรีกคือ เป็นนักวัตถุนิยมที่มองโลกในแง่ภาษาพากย์งานของกรีกส่วนใหญ่จึงเป็นงานที่เป็นการแสดงสัญลักษณ์มุขย์ โดยถือว่ามนุษย์คือสัตว์โลกที่มีความสำคัญที่สุดในชั้นราศี ดังนั้นปฏิมากรรมบางชิ้นแม้จะเป็นรูปปั้นของเทพเจ้าก็มิได้ทิ้งลักษณะความเป็นมนุษย์ไปเลยที่เดียว ข้อสังเกตอีกอันหนึ่งคือจะไม่มีความลึกซับซ้อน หรือทัศนะทางศาสตร์ลึกซึ้งปรากฏในงานศิลป์ของกรีกเลย งานด้านสถาปัตยกรรมและปฏิมากรรมส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นสัดส่วน กลมกลืน มีระเบียบ และแสดงความภาคภูมิใจในบ้านเกิดเมืองนอนของตน แสดงความรักชาติ และบ้านเมือง และที่สำคัญที่สุด คือ ความรู้สึกเป็นชาติเดียวกัน

รูปปั้นเทพอพอลโล (Apollo)

(ที่มา : Thomas D. Clark et al., America's World Frontiers), p. 41.

รูปปั้นเทวีอธينا (Athena)

ประวัติศาสตร์ของกรีกนั้นอาจแบ่งง่าย ๆ เป็น 3 สมัย คือ

1. สมัยอาเคอิค (Archaic period) เมื่อประมาณคริสตศตวรรษที่ 7-6 B.C. ในสมัยนี้งานศิลปะมีอิทธิพลอิปต์ปรากรถอยู่ คือลักษณะโอล่า แข็งแกร่ง รูปเหลี่ยมหนัก แบบอย่างสถาปัตยกรรมกรีกแท้ๆ ก็เกิดในสมัยนี้เช่นกัน

2. สมัยที่สองคือเมื่อประมาณคริสตศตวรรษที่ 5 B.C. เป็นสมัยที่ผลงานศิลปหั้งทางด้านสถาปัตยกรรมและปฏิมากรรมมีความสำเร็จเต็มที่ เป็นสมัยอุดมคตินิยมสมบูรณ์แบบ (idealistic)

3. สมัยใหม่คือเมื่อประมาณคริสตศตวรรษที่ 4 B.C. เป็นสมัยแสดงออกชีวลักษณะเป็นตัวของตัวเองอย่างเต็มตัว อย่างชนิดที่เรียกว่าเป็นแบบสัจฉนิยม (realism) ที่ไม่จำเป็นจะต้องผูกพันอยู่กับความภาคภูมิใจของชาวเมืองต่อไป

สถาปัตยกรรม

นครเอเธนส์สูงทำลายโดยกองทัพเพอร์เซียในรัชสมัยของพระเจ้าเซอร์กิส มหาราชเมื่อประมาณปี 480 B.C. ต่อมามาแม่ทัพเรือชาวกรีกคือ เทมิสโตคลีส (Themistocles) ก็สามารถขับไล่เพอร์เซียนออกไป เพริคลิสได้สร้างเมืองใหม่ นอกจากนั้นก็ยังก่อสร้างสิ่งที่สวยงามอื่น ๆ เช่น วิหาร ยิมเนเซียม และสถานที่ราชการ ซึ่งมักจะมีผลงานทางด้านศิลปกรรมประดับประดาอย่างงามแล้ว ผลงานที่สวยงามก็คือ ที่บริเวณอะโครโพลิส

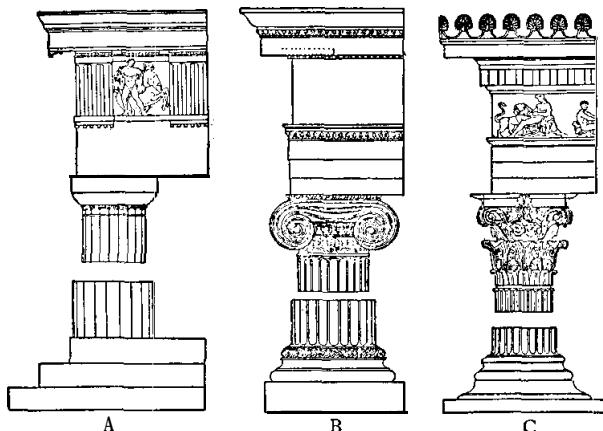
อะโครโพลิส (Acropolis) ของเอเธนส์แสดงความสัมพันธ์เชิงป้องกันความปลอดภัยต่อบริเวณโดยรอบ
(ที่มา : Ludwig F. Schaefer et al., *The Shaping of Western Civilization*)

มีการสร้างประตูทางเข้าอย่างดงามบนเนิน เมื่อเข้าประตูเมืองไปแล้วก็จะมีอนุสาวรีย์ทองบรรณาัชขนาดใหญ่ของเทวีอธenaสูง 70 พิต ในฐานะเทพประจำเอเธนส์ก็จะถือโล่และดาบครบชุด

บนยอดอะโครโพลิสก็คือมหาวิหารปาร์เท农 (Parthenon) สำหรับเทวีอธena เริ่มสร้างเมื่อปี 447 B.C. ได้รับการยกย่องว่าเป็นสถาปัตยกรรมกรีกที่งดงามที่สุด ในฐานะการได้สัดส่วนที่น่ายินดี คือส่วนสัมพันธ์ระหว่างความยาวและความกว้างและทั้งสองนั้นก็รวมถึงสัดส่วนในด้านความสูงด้วย ตามอุดมคติของชาวกรีก คือ “Nothing in excess, and everything in proportion” “ไม่มีสิ่งที่เกินไป และทุกสิ่งจะต้องเป็นสัดส่วน”

แบบก่อสร้างของกรีก

1. แบบดอริก (Doric) มีความงามแข็งแรง วิหารงามที่สุดของกรีกมักเป็นแบบดอริก
2. แบบไอโอนิก (Ionic) ลักษณะเรียกว่าแบบดอริก มีความงามเช่นช้อย
3. แบบคอรินเทียน (Corinthian) ส่วนใหญ่ปราภูในโลกการยานรรน เอลเอนิสติกมีความงามอย่างหรูหรา

A. แบบดอริก (Doric)

B. แบบไอโอนิก

c. แบบคอรินเทียน
(Corinthian)

(ที่มา : Edward McNall Burns, Western Civilizations)

ปัจมีกรรมคนหัวงักก์
ของไมรอน
(ที่มา ; Thomas D. Clark et al.,
America's World Frontiers)

ประติมากรรม

ในด้านประติมากรรมของกรีกนั้น แสดงถึงอุดมคติของมนุษยชาติในฐานะมีส่วนผสมกลมกลืนกันอย่างดงามระหว่างร่างกาย วิญญาณ รูปสลักโดยทั่วไปมีลักษณะได้สัดส่วน และดูเหมือนมีชีวิตเคลื่อนไหวได้ เช่นประติมากรรมมีชื่อ “นักขว้างจักร” ของไมรอน

ภาพเขียนบนแท่นอโกลและแท็ปัน
ชาวกรีกทำได้สวยที่สุดในโลก ส่วนใหญ่จะใช้พินสีดำเนินผลิตโดยตัววายสีแดง

การวาดภาพสี

ถ้าจะดูผลงานการใช้สีของกรีกนั้นต้องดูการใช้เขียนภาพบนแท็กัน จะมีการเขียนภาพเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน และบางครั้งก็เขียนเรื่องนิทาน ส่วนใหญ่มุ่งแสดงการเคลื่อนไหวและความดรามาของธรรมชาติ ภาพเขียนที่บังคับปราภูมิอยู่บนเครื่องปั้นดินเผา นั้นแสดงถึงฝีมือการวาดที่แสดงเล่นส่ายและความลึกของภาพไว้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ก็จะมีภาพวาดตามฝาผนัง แต่ในปัจจุบันไม่มีเหลือให้เห็น ในปัจจุบัน จึงต้องอาศัยศึกษาจากการพறรานหาที่ปรากฏในงานวรรณกรรม และภาพที่โรมันที่ลอกเลียนไว้ ภาพวาดตามฝาผนังนี้ส่วนใหญ่ก็วาดตามเรื่องราวในมหาภาร์ยอีเลียด โอดิเซย์ เช่นภาพ “การยึดกรุงทรอย” แสดงถึงภาพภายนหลังที่กรุงทรอยถูกโจมตีแล้ว 1 วัน มีภาคคนตาย และความปรักพังของพื้นที่ซึ่งทำให้ผู้ดูเกิดความสะเทือนใจ¹⁵

2.2 การละคร

เป็นเรื่องราวทางศาสนา ประวัติศาสตร์ ความเชื่อของกรีกเองด้วยแบ่งออกเป็น

1. โศกนาฏกรรม เรื่องทำนองเทพเจ้ามีอำนาจเหนือนมุขย์ แสดงอิทธิพลที่ทำให้มนุษย์ต้องได้รับความผิดหวังนานาประการ

2. ศุขนาฏกรรม เป็นละครที่เล่นเพื่อฉลองถูกใบไม้ผลิ ด้วยความหวังที่ว่า ถูกใบไม้ผลิจะนำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ในพืชพันธุ์ธัญญาหาร (Dyonysus)

ละครของกรีกนั้นส่วนใหญ่แสดงที่บริเวณแอมฟิเธตเตอร์ (Amphitheater) โดยมีฉากประกอบไม่กี่สิ่ง การแสดงจะเริ่มขึ้นด้วยเพลงร้องของนักร้องและลูกคู่เล่าเรื่อง ทั้งหมด ครั้นแล้วลูกคู่แต่ละคนก็จะออกมาแสดงต่อไป

นักแต่งบทละครที่มีชื่อเสียงพอจะกล่าวถึง คือ

1. เอสคลิลลุส (Aeschylus) 525–456 B.C. ได้ชื่อว่า “บิดาแห่งการละครกรีก” เรื่องที่เข้าเยี่ยมเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสัมพันธ์ระหว่างเทพเจ้ากับมวลมนุษย์ เรื่องที่มีชื่อเสียงของเขาก็คือ “Prometheus Bound” และ “Agamemnon”

2. ซอฟไฟคลีส (Sophocles) 496–406 B.C. ละครของเขามีเรื่อง เกี่ยวกับมนุษย์ธรรมตามากขึ้น เทพเจ้ามีบทบาทน้อยลง ละครโศกนาฏกรรมที่ยิ่งใหญ่ของเขาก็คือ “Oedipus Rex” และ “Antigone” ซึ่งยังคงใช้เล่นละครเวลาปัจจุบัน

3. ยูริปิดีส (Euripides) 480–406 B.C. เป็นนักการละครที่แหวกแนว เก่า กล่าวคือตั้งข้อสงสัยในเรื่องที่ว่าพระเจ้ามีจริงหรือไม่ ให้ความเห็นใจคนจน ทั้งยังตำหนิเรื่องการทำสงครามจนในที่สุดต้องถูกเนรเทศเนื่องจากความเชื่อดังกล่าว

¹⁵ Anatole G. Mazour and John M. People, Men and Nations (New York : Harcourt Brace Jovanovich, Inc., 1976), p. 112.

4. อริสโตฟานีส (*Aristophanes*) 448–380 B.C. แต่งละครชวนหัวละครที่มีชื่อถึงในปัจจุบันนี้ก็คือ “The Frogs, Lysistrata” เป็นต้น

2.3 กรณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์

ในระหว่างช่วงร้อยปีแห่งปี 500 ก่อนคริสตกาลนั้นได้มีนักปรัชญาและนักกรณิตศาสตร์คือพิทากอรัส ถือกำเนิดขึ้นที่หมู่เกาะซามอส เขาสรุปว่าทุกสิ่งทุกอย่างนั้นสามารถอธิบายและแสดงออกด้วยตัวเลขทั้งสิ้น นอกจากนี้พิทากอรัสก็เป็นผู้วางหลักสำคัญในวิชาเรขาคณิต ทั้งนี้ก็เพื่ออธิบายและคำนวณพื้นโลก หรือตามทฤษฎีพิทากอรเมอมที่ว่า “ด้านฐานของสามเหลี่ยมมุมฉากยกกำลังสองจะมีค่าเท่ากับผลบวกของด้านอีกสองด้านยกกำลังสอง”

ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ของกรีซนี้แม้จะไม่เรียกว่าเป็นความสำเร็จอย่างงดงามแต่ก็มีท่านผู้มีบทบาทสำคัญคือ อริสโตเตล ซึ่งได้วางรากฐานวิชาพอกษาศาสตร์ สัตวศาสตร์ และภาษาพวิทยา นักปรัชญากรีกอีกท่านหนึ่งคือ ดีมอคริตุส (*Democritus*) เชื่อว่าสารทุกชนิดประกอบด้วยอะตอมที่เคลื่อนที่ได้ ต่อมาคือ 希波波เครทีส (*Hippocrates*) ได้รับสมญาว่า “บิดาของการแพทย์” แสดงความเห็นว่าโรคทุกชนิดมีสาเหตุมาจากธรรมชาติ ไม่ใช่พระพ雷เจ้าลงโทษ การรักษาที่ดีที่สุดจึงควรเป็นการพักผ่อน อยู่ในที่อากาศบริสุทธิ์ และการควบคุมอาหาร ท่านผู้นี้มีอุดมคติสูงส่ง pragmatically เป็นหลักปฏิญานของแพทย์ปัจจุบันด้วย

2.4 ประวัติศาสตร์

นักประวัติศาสตร์ผู้มีชื่อเสียง คือ เอโรโดตัส (*Herodotus*) ได้เดินทางไปนานิโลเนีย พินิเชีย อียิปต์ ได้เขียนความประทับใจเกี่ยวกับประเทศและประชาชนในประวัติศาสตร์สงครามเปอร์เซีย

นักประวัติศาสตร์อีกท่านหนึ่งคือ ทุไซดิดีส (*Thucydides*) ผู้เขียน “History of the Peloponnesian War” จุดประสงค์ในการเขียนของท่านผู้นี้ก็คือเพื่อสร้างบทเรียนให้แก่ มหาบุรุษในสมัยต่อไป จึงพยายามรายงานข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมาที่สุด และผลงานของท่านก็ยังคงเป็นที่ยอมรับกันจนทุกวันนี้

2.5. ปรัชญา

ประชาชนอียิปต์ท่านหนึ่งกล่าวแก่โซโลนว่าชาวกรีกนั้นมีลักษณะเป็นเด็กเป็นเวลานาน ไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะจัดระบบสัมพันธภาพทางการเมืองของตนให้พอเหมาะสมดี

เพื่อประโยชน์ของชาติพันธุ์ของตนเอง แต่ถึงกระนั้นก็อาจกล่าวว่าคุณสมบัติคล้ายเด็กที่ดีอีกอย่างหนึ่ง คือ ความอยากรู้อยากเห็น สัญชาตญาณรักธรรมชาติและการมองชีวิตอย่างบริสุทธิ์ สดชื่น ความกระตือรือร้น สนใจในการกีฬา แสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ในเรื่องสุขภาพร่างกาย ตอนหนึ่งของนักแสดงสุนทรพจน์ชาวกรีกเองก็กล่าวไว้ว่า

“ให้ร่วมชื่นบานกับสิ่งที่เป็นความเมิกบาน ไม่ควรทูก្យกังวลกับความเจ็บป่วย
และจะต้องรู้รักษาดูแลแห่งชีวิตให้คงอยู่ให้จดได้ตามสภาพของตน”

อย่างไรก็ดี ตามความเชื่อกันโดยทั่วไปก่อนหน้านี้ว่า กรีกคือผู้ให้กำเนิดปรัชญาหนึ่งน่าจะไม่ถูกต้องนัก เพราะก่อนหน้านี้อียิปต์ก็เคยมีความสนใจธรรมชาติและจักรวาล มีความสนใจในปัญหาสังคมและจริยธรรมของมนุษย์มาก่อนความสำเร็จในด้านปรัชญาของกรีก

จึงเป็นไปในด้านการพัฒนาความหมายให้ลึกซึ้งมากกว่าในอดีตและความพยายามที่จะตอบปัญหาเกี่ยวกับธรรมชาติของจักรวาลเป็นส่วนใหญ่มากกว่า

ปรัชญาของกรีกนั้นเริ่มต้นเมื่อประมาณคริสตศตวรรษที่ 6 B.C. โดยพวกที่เรียกว่าคณไมเลเซียน ประกอบด้วยสมาชิกพื้นเมืองใกล้เคียงนครไมเลตุสบนฝั่งทะเลแ特บอเซีย น้อย ปรัชญาเมืองตันจะมีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์และวัตถุนิยม หัวข้อที่น่าสนใจคือ ลักษณะทางภาษาพารามชาติของโลกมนุษย์ ความเชื่อเบื้องต้นก็คือวัตถุสิ่งทุกอย่างนั้นสามารถแยกย่อยออกเป็นชิ้นส่วนที่เล็กที่สุด และส่วนที่เล็กที่สุดนั้นเองที่เป็นที่มาของโลก ดวงดาว สัตว์ พืชและมนุษย์ และเป็นชิ้งจะต้องกลับคืนไปในที่สุด และเนื่องจากปรัชญากรีกเป็นปรัชญาเกี่ยวกับมนุษย์ดังที่บรรยายไว้ว่า “มนุษย์คือเครื่องวัดทุกสิ่ง” (Man is the measure of all things) จึงเท่ากับเป็นการสรุปทัศนคติทั้งหมดของชาวกรีก หรืออาจกล่าวได้ว่ากรีกเป็นนักมนุษยธรรมนิยม (humanists)

ปรัชญาของกรีกนั้นเกิดขึ้นจากความกระตือรือร้นสนใจแบบเด็ก ๆ ของชาวกรีกเอง นักปรัชญาและนักวิทยาศาสตร์ชาวกรีกสมัยแรกสรุปความรู้สึกนึกคิดโดยตั้งสมมุตฐานว่าจักรภาพมีระเบียบของตนเองและจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่แล้ว ซึ่งความคิดเห็นอันนี้นับว่าแตกต่างจากพวกตะวันออกใกล้เป็นอย่างมาก ดังที่กล่าวมาแล้วถึงพวกเมโซโปเตเมียว่าเป็นพวกที่ให้ความสนใจเรื่องปรากฏการณ์ทางด้านดาราศาสตร์ เช่น สุริยุปราคา พวกเข้าเชื่อว่า เป็นเพราะเทพอภินิหารและเป็นเรื่องกฎผีปีศาจมากกว่าที่จะพยายามคิดค้นหาเหตุผลในการที่เกิดปรากฏการณ์นั้น ๆ ขึ้น ตรงกันข้ามกับชาวเมดิเตอร์เรเนียนซึ่งอยู่ภายใต้สภาพสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างออกไป มักจะมองปรากฏการณ์ธรรมชาติในแง่ハウเหตุผลข้อเท็จจริง

ซึ่งข้อคิดเช่นนี้เริ่มต้นขึ้นก่อนที่บริเวณสถานที่ตั้งของพวากౌโโโนเนียนส์ในเอเชียไมเนอร์การผลิตอาวุธและเครื่องใช้ไม้สอยที่ถูกกว่า ทำให้วิชาการของกรีกในยุคเหล็กต่อมาสามารถเอาชนะพวากษัตริย์เมโสโปเตเมียได้ ยิ่งไปกว่านั้นอักษรริทึชของพินิเซียนก็ได้ช่วยทำให้การศึกษาเล่าเรียนของชาวกรีกกระทำได้ในวงกว้างขึ้น และท้ายที่สุดก็คือการค้านำโดยไมเลตุส (Miletus) และนครไอโโโนเนียนอื่น ๆ นั้นทำให้เกิดความสนใจในโลกกว้างขึ้น และเริ่มก้าวจากแนวคิดตามแบบต้านทานเทพปกรณัมกว้างขวางไปสู่ระบบปรัชญาแบบธรรมชาติขึ้น

นักปรัชญาเมืองสีอีสิยองคนแรกคือ ทาลีส แห่งไมเลตุส (Thales of Miletus) มีชีวิตระหว่าง 636–546 B.C. ได้รับฉายาว่าเป็น “บิดาของปรัชญา” (father of philosophy) บางแห่งก็ยกย่องว่าเป็น “บิดาของวิชาชีววิทยาศาสตร์ธรรมชาติ” (father of natural science) เชื่อว่าชาตุหลักของโลกคือน้ำอาจจะเปลี่ยนรูปได้ (เป็นน้ำแข็งหรือไอ้น้ำ) แต่จะไม่เปลี่ยนแปลง ส่วนประกอบ นอกจากนี้ ทาลีสยังได้รับการยกย่องว่าเป็นนักปรัชญาตะวันตกคนแรกที่ ให้คำอธิบายถึงชีวิตในลักษณะของสาเหตุธรรมชาติ เขาถือว่าคงอยู่ในสถานะและรูปร่าง ต่าง ๆ กันที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะก่อให้เกิดสภาพคงอยู่และพัฒนาการของอินทรีย์

เมื่อถึงต้นศตวรรษที่ 5 B.C. ก็มีการวิพากษ์วิจารณ์ข้อสรุปของทาลีสว่า น้ำย่อมไม่อาจแปรรูปไปจนผิดรูปลักษณะเดิมได้ ปัญหาเรื่องการเปลี่ยนแปลงจึงกลับเป็นปัญหาสำคัญขึ้น โดยสรุปว่า “สภาพที่เป็นอยู่เท่านั้นที่ถือว่าเป็นของแท้” (Existence alone was real) และจะเป็นอย่างอื่นไม่ได้ นอกจากสิ่งที่เรียกว่าอะตอม เคลื่อนไหวไม่ได้ และแบ่งแยกไม่ได้ เพราะฉะนั้นการเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้โดยเหตุผล และคงเป็นแค่ภাচมายตามความคิดเท่านั้น

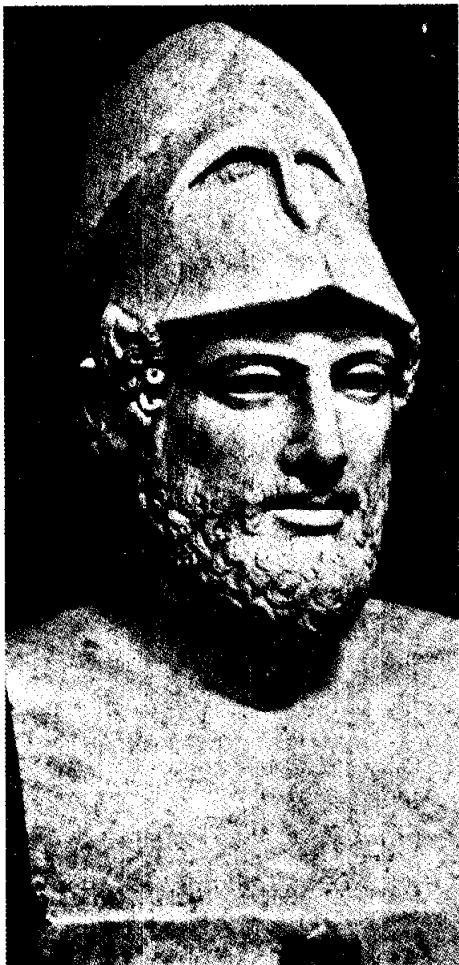
ผู้ที่มีความคิดเห็นตรงกันข้ามคือ เฮราคลิตุส แห่งอีเฟซุส (Heraclitus of Ephesus 540-475 B.C.) กล่าวว่า ชีวิตคือการเปลี่ยนแปลง ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเปลี่ยนแปลง ยกเว้นความเปลี่ยนแปลงเท่านั้น (Everything changes except change) จักรวาล ทั้งหมดอยู่ในสภาพที่เปลี่ยนได้ ร่างกายคนและจิตย่อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

นักคิดบางคนสรุปว่าจักรวาลประกอบด้วย ดิน น้ำ ลม ไฟ มากกว่าที่จะ ดำรงอยู่ได้ด้วยธาตุชนิดใดชนิดเดียว เช่นน้ำอย่างที่ทาลีสกล่าวไว้ ดีโมคริตุส (Democritus 460–370 B.C.) ประกษาทฤษฎีว่าจักรวาลประกอบด้วยอะตอมที่มองไม่เห็น ในรูปร่างต่าง ๆ กัน ขนาดต่าง ๆ กัน ในตำแหน่งต่าง ๆ กัน และระบบต่าง ๆ กัน แต่ไม่ใช่ในด้านคุณภาพ การเคลื่อนไหวของอะตอมติดต่อกันจะทำให้อะตอมมารวมกันเป็นวัตถุ สำหรับดีโมคริตุสนั้นเชื่อว่า “สภาพที่แท้จริงคือการเคลื่อนไหวทางเครื่องจักรของอะตอม” นักวิชาศาสตร์ส่วนใหญ่

ได้ยอมรับทฤษฎีนี้มาถึงสมัยใหม่ ทำลายก็ไม่ได้

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันนี้เราก็รู้ว่าอะตอมนั้นมองก์ไม่เห็น

ในครั้งแรกนั้นปรัชญา¹⁶ ก็เริ่มมีส่วนประกอบทางกายภาพของจักรวาล ต้อมาก็ถ้ามาจากถึงเรื่องมนุษย์ ปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรม ตรรกวิทยา และทฤษฎีการเมืองเกิดความเชื่อว่ากุญแจที่จะนำไปสู่ความเข้าใจคือ “logos” คือพลังแห่งเหตุผลของคน ในตอนปลายศตวรรษที่ 5 B.C. และตอนต้นศตวรรษที่ 4 B.C. ได้มีนักปรัชญาเอเลนิก ที่ใช้วิธีการทางตรรกศาสตร์กำหนดแนวคิดสำคัญ ๆ ของกรีกไว้ดือ

เพริคลีส (Pericles)

นักเขียนและนักปรัชญาผู้อยู่ในกลุ่มเอลีนิก

Aeschylus
527-451 B.C.
'Agamemnon'
'Choephoroi'
'Eumenides'

Sophocles
495-405 B.C.
'Oedipus Rex'

Euripedes
480-406 B.C.
'The Trojan Women'
'Heracles'
'Electra'

Aristophanes
445-385 B.C.
'The Acharians'
'The Birds'
'The Frogs'

Socrates

Demosthenes

(ที่มา : G.K. Tully, **Early Civilizations**), p. 26.

¹⁶ โปรดดู Steward C. Easton, **The Western Heritage** (New York, 1966),

1. โซฟิสท์ (Sophists) ในระบะครິ່ງແຮກຂອງຄຕວຣາຍທີ 5 ໄດ້ມີຄະນະຄຽງ
ທຳການສອນທ່ອງເຖິງໄປດາມທີ່ຕ່າງ ຈຸດ ເຮັດວຽກ ໂດຍກວ່າ “ໂສຍພິສົກ” ອີເວັບໄຊ “Men of Wisdom”
ພວກນີ້ມີຄວາມເຊື່ອວ່າ “ຄວາມມີປະໂຍ້ນເປັນເຄື່ອງວັດທຸກສິ່ງ ໄມມີສັຈະຣາມສມູງຮຸນໃນໂລກ”

ມຸນຸ່ຍື້ໂດຍຫຣມ໌ຊາດີແລ້ວເຫັນແກ່ຕົວ ໄມ່ຂອບກາຣວມກັນເປັນສັງຄົມແລ້ວມີຄວາມເຫົ່າເຖິ່ມກັນ
ໃນກໍາລັງ ດັ່ງນັ້ນກາຣທີ່ເກີດຮູ້ຂຶ້ນແນ້ນໄມ້ໃຊ້ປະກຸງກາຣົນຫຣມ໌ຊາດີ ແຕ່ມີຮາກຮູ້ນາມຈາກອຳນາຈ
ຄື່ອມື່ກົນບາງຄົນໃຊ້ອຳນາຈກ່ອຕັ້ງຂຶ້ນ ພລທີ່ຕ່າມມາຄື່ອພລທາງກາຣເມື່ອມີຈຸດມຸ່ງໝາຍຄື່ອຄວາມເຫັນແກ່
ຕົວຂອງຜູ້ປັກຄຣອງແຟງອູ່ ມີຄວາມເຫັນໄມ້ເໜືອນ໌່າວເອເຮັນສົ ໂດຍທີ່ໄປໜຶ່ງເຊື່ອວ່າ ມີຄວາມຍຸດ໌ຫຣມ
ອຢ່າງຍຶ່ງອູ່ແລ້ວທີ່ພຣະເຈົ້າ ດັ່ງນັ້ນເວລາໃຫ້ກາຣໃນຄາລພວກນີ້ຈະໃຫ້ກາຣອຢ່າງເຊື່ອ ຈຸດ
ຄວາມຍຸດ໌ຫຣມຈາກພຣະຜູ້ເປັນເຈົ້າ ໃນທີ່ສຸດພວກຄົນຂັ້ນກລາງແລະຂັ້ນຕໍ່າ ຫຼຶ່ງໄມ້ມີເງິນໄປເຮັດວຽກ
ກັບພວກໂສຍພິສົກມີຄວາມເຊື່ອວ່າ ຄຳສອນຂອງພວກໂສຍພິສົກເປັນຄຳສອນຂອງພວກໄມ້ຮັກຊາດີ ໄມ່ຖຸກຕ້ອງ
ທັງນີ້ພຣະພວກໂສຍພິສົກເຊື່ອວ່າ “ຫຣມ໌ຊາດີແທ້ ຈຸດ ໄມ່ສຳຄັນເທົກກັບພລທີ່ມີຕ່ອມນຸ່ຍື້ ຄວາມເຈົ້າ
ທຸກອຢ່າງມີສ່ວນສັນພັນທີ່ໃນກັນແລະກັນເອງ” “ຄວາມມານຈຶ່ງອູ່ທີ່ສາຍຕາຂອງຄນມອງ” ຕ້າ
“ຄວາມຈົງກັບຄວາມມານ” ມີສ່ວນສັນພັນກັນ ຈຣຍຫຣມກັບຄວາມຍຸດ໌ຫຣມກີ່ຍ່ອມຈະມີຄວາມ
ສັນພັນທີ່ກັນດ້ວຍ ເພຣະລະນັ້ນພວກໂສຍພິສົກຈຶ່ງສອນວ່າ “ຄນທີ່ອົບໃບຍ່ໄດ້ເກັ່ງໃນຄາລເທົ່ານັ້ນທີ່ຄວາ
ເປັນຜູ້ໜະ”

2. ໂສເຄຣທີສ (Socrates) 470-399 B.C. ເປັນຄනຫຸ່ນິ້ງໃນຈຳນວນ
ໜ້າວເອເຮັດວຽກເນື່ອນັ້ນທີ່ຄ້ານຄວາມເຫັນຂອງໂສຍພິສົກ ໂສເຄຣທີສໄດ້ຮັບກາຣຍກປ່ອງຈາກຊີເຊຣໂ (Cicero)
ນັກພູດຜູ້ມີເຊື່ອເສີ່ງຂອງໜ້າວໂຣມ໌ວ່າ “ໂສເຄຣທີສເປັນຄනແຮກທີ່ດຶງເວົວິຫາປັບປຸງຢາລງຈາກສວຣົກ
ແລະວາງລົງໃນໂລກນຸ່ຍື້” ກລັບມາສູ່ທີ່ຂອງຕະນອງແລະໄຊ້ປະໂຍ້ນໃນກາຣຄາມຄຳກາມເກີຍກັບ
ໜີວິຕແລະຈິຍຫວົມ ຮວມທັງສິ່ງດີແລະສິ່ງຫຼຬ້ງ

ໂສເຄຣທີສເຊື່ອວ່າ “ຄວາມຈົງ (ສັຈະ), ຄວາມມານ ແລະຄວາມຍຸດ໌ຫຣມນັ້ນ
ເປັນອມຕະ ເປັນອີສະຈາກນຸ່ຍື້ ຕ້າສິ່ງໃຫ້ສາຍມັນກີ່ສາຍ ຄື່ງແມ່ວ່າມັນນຸ່ຍື້ຈະມອງໄໝເຫັນຄວາມມານ
ຂອງມັນກີ່ຕາມ”

“ກາຣກະທຳໄດ້ເປັນອາຊຢາກຮມມັນຈະເປັນກາຣົດຕ່ອກັ້ມນຸ່ຍື້ ແລະ
ໃນທຸກກາລເວລາ ໄມ່ວ່າມັນນຸ່ຍື້ຈະເຫັນດ້ວຍກັບກາຣກະທຳນັ້ນຫຼືໄມ້”

“ມຸນຸ່ຍື້ຖຸກບັດບັງດ້ວຍຄວາມເຄຍື່ນ ຄວາມເຫັນແກ່ຕົວ ແລະຄວາມຫລັງໃນ
ໂລກວັດຖຸ ເພຣະລະນັ້ນກ່ອນທີ່ຈະຮູ້ຈັກອະໄໄລໃນໂລກ ມຸນຸ່ຍື້ຈຶ່ງຄວຮູ້ຈັກຕະນອງເສື່ອກ່ອນ”

วิธีการสอนของโซเครที่สนใจเรียกว่า “Socrates Method” คือวิธีตั้งคำถามแล้วตะล่อมเอาคำตอบจากคนอื่นๆ เข้าหาจุดประสงค์อันเป็นความรู้ที่ต้องการให้แก่ผู้อื่น วิธีนี้ครุ่นได้ใช้ในการสอนนักเรียนต่อมา

3. เพลโต (Plato) 427–347 B.C. เป็นลูกศิษย์ผู้รวมคำสอนของโซเครที่เรียกว่า “Dialogue” แล้วยังเขียนหนังสืออีกเล่มหนึ่งคือ “The Republic” กล่าวถึงการปกครองที่ดี คือให้ผู้มีสติปัญญาเป็นผู้ดำเนินการปกครอง

รู้ในอุดมคติของเพลโตนิกคือ จะต้องประกอบด้วยประชาชน

3 วรรณะด้วยกัน คือ

1. กรรมการ เพื่อสร้างผลิตผลที่จำเป็นแก่ชีวิต
 2. นกรบเพื่อป้องกันภัย
 3. นักปรัชญา เพื่อปกครองตามความต้องการที่ดีที่สุดแก่ประชาชน
- เพลโตสรุปไว้ว่า “Until philosophers are kings”

หรือไม่ก็จนกว่ากษัตริย์และเจ้านายทุกคนจะมีจิตใจ และพลกำลังของนักปรัชญา และจนกว่าความยิ่งใหญ่ทางการเมืองและคุณค่าทางสติปัญญาจะมาบรรจบกันเป็นอันเดียว

ลักษณะสังคมที่เพลโตพูดไว้ ก็คือ “สปาร์ตาที่มีชีวิตจิตใจ” คือ “สบริตรของสปาร์ตา” นั่นก็คือรู้จะต้องเป็นผู้จัดการระบบชีวิตของประชาชน จะต้องกำจัดระบบครอบครัว และการมีทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อจำกัดความเห็นแก่ตัว การแต่งงานควรได้รับการกวดขันเพื่อให้ได้ลูกที่แข็งแรง ข้อเขียนเรื่อง “Republic” ของเพลโตนิคือว่าเป็นความพยายามเริ่มแรกที่เดียวกันของมนุษย์ที่พยายามจะจัดระบบในสังคม

เพลโตได้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นในเอเธนส์ชื่อ “Academy” เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียง อยู่ระหว่างปี 388 B.C. ถึง ค.ศ. 529 สอนเน้นให้นักศึกษาเกิดปัญญาและหวังจะให้นักศึกษาเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ปฏิรูปสังคมในภายหน้า นักเรียนที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งของเขาก็คือ อริสโตเตล ซึ่งต่อมาก็ได้ไปตั้งโรงเรียนของตนขึ้นใหม่คือไลเซียม (Lyceum) ดำเนินการสอนแบบเดินไปเดินมาคุยกัน จึงได้ชื่อว่า “peripatetic” มาจากภาษากรีกว่า “peripatein” = to walk around

4. อริสโตเตล (Aristotle) 384–322 B.C. เพลโตมองดูคุณสมบัติของมนุษย์ว่ามีธรรมชาติที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับทองเป็นแร่ที่มีปริมาณน้อยแต่มีคุณภาพมาก

ดังนั้นวิธีขัดข้อเสียของสังคมคือพยายามเลือกเพื่อนหาบุคคลพิเศษจำนวนน้อยที่สุดที่มีคุณสมบัติคือผู้ปกครอง

อริสโตเตล ไม่เห็นด้วยกับการแบ่งชนชั้นดังกล่าว เพราะถือว่ามนุษย์มีธรรมชาติอย่างหนึ่งที่เพลิดมองข้ามไป คือการห่วงแหนในservicew สำคัญการแบ่งชั้นกัน ก็จะเกิดปฏิปักษ์ในใจของผู้อยู่ใต้การปกครองนั้น สังคมที่ดีนั้นทุกคนควรจะมีความรู้สึกเป็นมิตรกัน และความรู้สึกนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสังคมประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้สึกว่าตนมีฐานะเท่าเทียมกันเท่านั้น ดังนั้นแทนที่จะแสวงหาผู้ปกครองที่มีคุณธรรมอันประเสริฐมาใช้อำนวยในการปกครอง เช่น เพลโต อริสโตเตลก็กลับส่งเสริมการปกครองตนเอง คือ ระบบการปกครองซึ่งทุกคนมีservicew และมีส่วนปกครองตนเอง ทั้งนี้เพราะความต้องการความเสมอภาคและservicew ทำให้คนเป็นสัตว์ประเสริฐมุ่งก่อความเจริญให้สังคม ถ้าสังคมปฏิเสธไม่ยอมตามความต้องการของมนุษย์ในด้านนี้ก็จะเป็นสังคมที่ดีไม่ได้

อย่างไรก็ตาม ความเสมอภาคในทัศนะของอริสโตเตลนั้นไม่ได้มายความถึงเท่าเทียมกันในทุกด้าน แต่หมายถึงความยุติธรรมตามส่วน (Distributive justice) ราชภูรที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่นั้นไม่ใช่ว่าจะทำหน้าที่เดียวกันทุกคน ทุกคนมีฐานะราชภูรเท่าเทียมกันแต่สัดส่วนอยู่ไม่เท่าเทียมกัน เพราะฉะนั้นหน้าที่ที่ได้รับก็ต้องแตกต่างกันไป ในเรื่องที่เกี่ยวกับทาสันนอริสโตเตลให้คำอธิบายว่า ทากศักดิ์คือเครื่องจักรคือส่วนหนึ่งของเครื่องยนต์กลไกในการทำงานนั่นเอง

ในด้านการปกครองนั้น อริสโตเตลไม่นับที่ “คณบุคคล” เมื่อ้อนเพลโตแต่อริสโตเตลถือว่าการปกครองที่ดีนั้นจะต้องใช้กฎหมายมิใช่ตวนบุคคลเป็นหลัก เนื่องจากกฎหมายเกิดจาก “เหตุผลเป็นผลของความคิดอย่างรอบคอบและสมดุล”

อริสโตเตลนั้นได้ประสบความสำเร็จในการแสวงหาความรู้ในสมัยของท่านเกือบทุกสาขา ท่านได้เก็บรวบรวม อธิบายตลอดจนการจัดจำแนกพื้นที่และสัตว์ ในด้านการเมืองการปกครองอริสโตเตลได้พยายามศึกษาความเป็นไปของนครรัฐต่าง ๆ และสรุปรวมลงในหนังสือของท่านคือ “Politics” นอกจากนี้ก็คือหนังสือ “Ethics” ท่านได้พยายามศึกษาการกระทำและความเชื่อของมนุษย์เพื่อสรุปว่าสิ่งใดคือคุณธรรมที่ยิ่งใหญ่และสิ่งใดคือความสุขในส่วนที่เกี่ยวกับคำประพันธ์ ท่านได้ศึกษาเรื่องการละครรภิคเพื่อสังเกตความแตกต่างระหว่างการแสดงที่ดีและไม่ดี และ “Logic” ของท่านก็เป็นเรื่องที่แสดงถึงหลักการในการให้เหตุผลที่ถูกต้อง

3. สงครามเปอร์เซีย

ชาวเปอร์เซียนซึ่งบีดครองลิเดียเมื่อประมาณปี 547 B.C. ถึงสมัยพระเจ้าดาริอุสที่ 1 ได้เตรียมทำสงครามกับเอเธนส์ จึงทรงยกกำลังทหารถึง 20,000 คนในปี 490 B.C. มาทางเรือ ในสงครามนี้ได้เกิดมีรีบูรุษคือเพดิปปิดิส (Phedippides) วิ่ง 2 วัน 2 คืน ถึงนครสปาร์ต้าเพื่อขอกำลังทหารมาช่วยเอเธนส์ แล้ววิ่งกลับมาเอเธนส์เพื่อประวิงเวลาการเดินทัพของสปาร์ต้า เพดิปิดิสเข้าร่วมรบที่ทุ่งมาราธอนด้วย ผลก็คือเอเธนส์รบชนะโดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากสปาร์ต้า เพดิปิดิสวิ่งกลับมาเอเธนส์แจ้งข่าวเอเธนส์ชนะแล้วล้มลงขาดใจตาย เมื่อมีการพื้นฟูกีพ้าโอลิมปิกขึ้นใหม่ในปี 1896 จึงมีการแข่งขันสำคัญที่สุดคือการวิ่งแข่งมาราธอน (The Marathon Race) ระยะทาง 26 ไมล์ ผลก็คือนักวิ่งชาวกรีกได้เป็นแชมป์เบี้ยนคนแรก นับว่าเหมาะสมมาก¹⁷

สงครามมาราธอน เพดิปิดิส (Phedippides) นำข่าวดีไปแจ้งถึงขัยชนะของเอเธนส์เห็นอีกในสังคมมาราธอน

หลังจากสงครามครั้งนี้แล้ว พากนครรัฐในกรีซก็เห็นว่าการจะเข้าร่วมกันแต่เพียงในระยะที่มีสงครามติดพันนั้นไม่เป็นการเพียงพอแล้ว แต่จะต้องสะสมกำลังไว้แม่ในยามสงบจึงได้จัดตั้งสมาคมหรือสมาคมพันธรัฐขึ้นเรียกว่า “สมาคมพันธรัฐแห่งหมู่เกาะเดลอส” ตามชื่อเกาะเดลอส ซึ่งเป็นเกาะเล็ก ๆ ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้าอปอลโลและสมพันธรัฐใช้เป็นศูนย์กลางและเป็นที่เก็บทรัพย์สมบัติ สมาคมมีลิทธิ์เท่ากัน แต่ในทางปฏิบัตินั้นาเอเธนส์เป็นรัฐ

¹⁷ Walter Wallbank et al., Civilizations, Past and Present, p. 4.

เดมอสเทนีส (Demosthenes) นักพูดเอเธนส์ผู้พากย์ามแสดงสุนทรพจน์เดือนชาเรอเธนส์ให้รัชวังภัยจากการรุกรานของกษัตริย์ฟิลิปแห่งมาสิโคลเนีย (ที่มา : Thomas D. Clark et al., America's World Frontiers), p. 45

因为เป็นสงครามที่เกิดขึ้นบนความสมุทรเพลอบ่อนเนชุสเป็นส่วนใหญ่ เริ่มจากสปาร์ตานำครรภูมิอินลัมล้างอำนาจเอเธนส์ และต่อมาคอรินธ์ก็นำครรภูมิอินลัมสปาร์ตาเป็นเหตุการณ์ต่อเนื่องที่ทำให้หนครรภูมิกรีกอ่อนแลงโดยรวม เป็นโอกาสให้กษัตริย์ฟิลิปแห่งมาสิโคลเนียซึ่งเป็น

พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช

นำ มาถึงสมัยนายพลเพรีคลิส สมาชันธารรูกิเปลี่ยนไปเป็นเจ้ากรรดิของเอเธนส์โดยเบิดเผยแพร่ในปี 454 B.C. ศูนย์กลางของสมาชันธารรูกิย้ายจากเกาะเดลอสไปยังนครเอเธนส์เพื่อสะดวกในการดำเนินงานตามที่เพรีคลิสอ้างถึง ปี 540 B.C. เอเธนส์ขับไล่เบอร์เซียออกไปจากชายฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และปลดปล่อยรัฐกรีกในเอเชียน้อยให้เป็นอิสระได้สำเร็จ

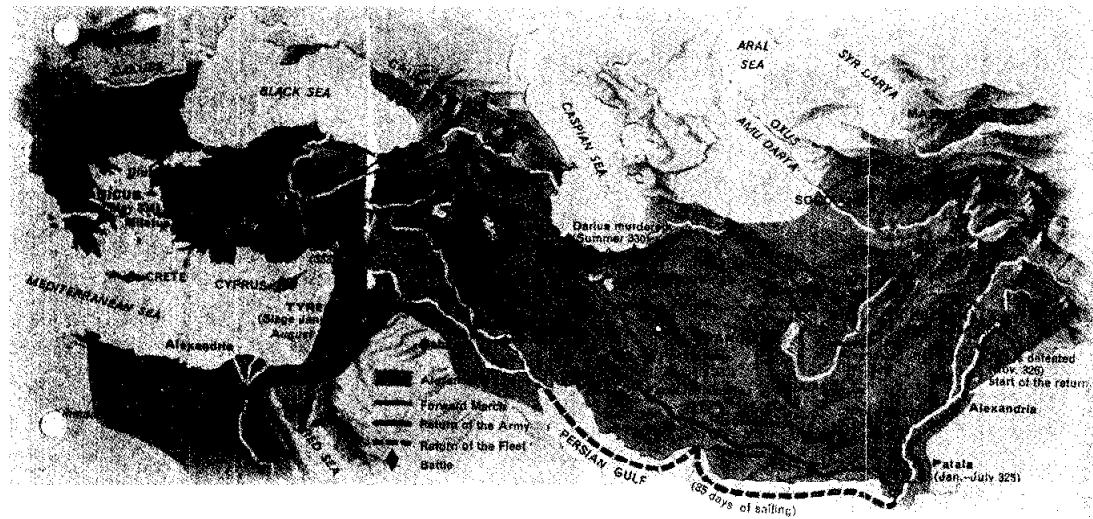
4. อารยธรรมและอารยธรรม Hellenistic Civilization)

จากการที่ชาวกรีกสามารถรวมกันได้เป็นบางครั้งโดยเฉพาะในสมัยสงครามเพอร์เซีย เมื่อหมดสมัยสงครามนั้นแล้วชาวกรีกก็จะหันมาพูดเนพะต่อหน้ารัฐของตนอีก และในที่สุดระหว่างปีที่ 431-404 ก่อนคริสตกาล นครรัฐต่างๆ ก็ทำสงครามระหว่างกันที่เรียกว่า “สงครามเพลอบอนเนเซียน” (The Peloponnesian war)

เพราเป็นสงครามที่เกิดขึ้นบนความสมุทรเพลอบ่อนเนชุสเป็นส่วนใหญ่ เริ่มจากสปาร์ตานำครรภูมิอินลัมล้างอำนาจเอเธนส์ และต่อมาคอรินธ์ก็นำครรภูมิอินลัมสปาร์ตาเป็นเหตุการณ์ต่อเนื่องที่ทำให้หนครรภูมิกรีกอ่อนแลงโดยรวม เป็นโอกาสให้กษัตริย์ฟิลิปแห่งมาสิโคลเนียซึ่งเป็น

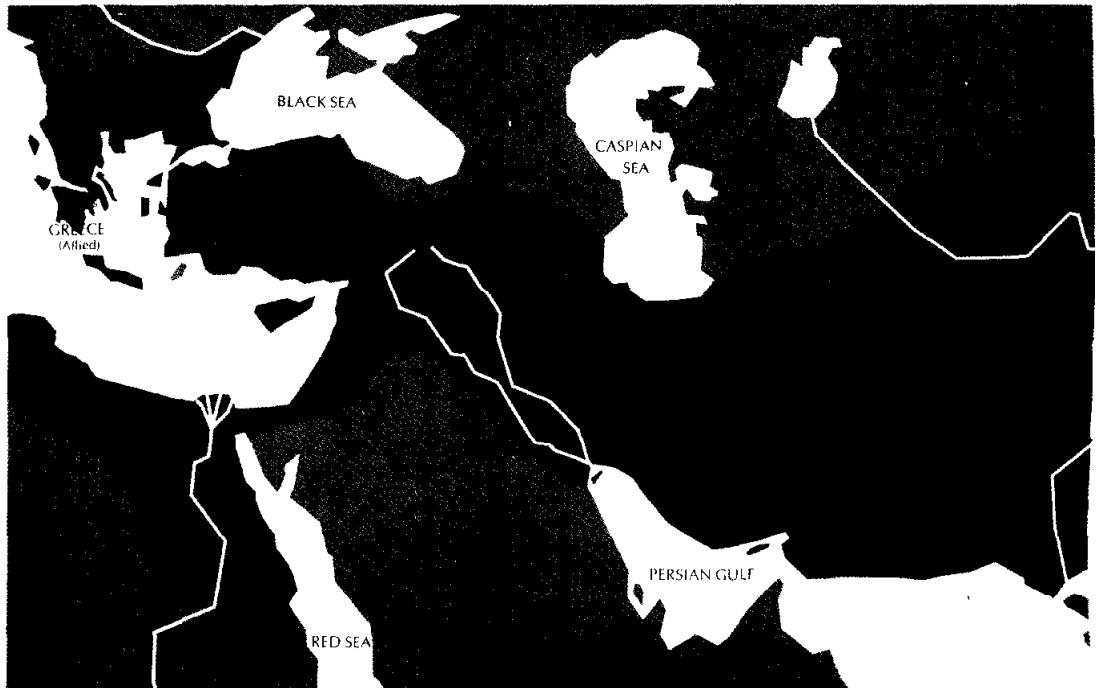
แนวทางเหนือทรงใช้กองทหารฟาลังก์ (Phalanx)¹⁸ แบบกรีกรวมกับกองทหารม้าของขุนนางขยายอำนาจลงマイดรอองนครรัฐกรีกทั้งหมดไว้ในอำนาจเมื่อประมาณ 338 ปีก่อนคริสตกาล

¹⁸ ฟาลังก์ (Phalanx) คือการจัดกองทัพแบบหน้ากระดาน 4 แถว แถวที่ 1 คืออาชุสสัน และแถวต่อมาถืออาชุษยาวตามลำดับซึ่งเมื่อยืดออกแล้วจะยาวเสมอ กันทั้งแถวหน้าและแถวหลังสามารถทำการบุกตะลุยได้ทั้งไกลและใกล้

แสดงการรวมและเส้นทางการขยาย
อำนาจของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์
มหาราช
(ที่มา : G.K. Tull, Early Civiliza-
tions), p. 51.

เมื่อสิ้นรัชสมัยกษัตริย์ฟิลิปป์ถึงสมัยพระโอรสคือพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ พระชนม์ 20 พรรษา ทรงสนพระทัยวัฒนธรรมเยลลีนิก และวีรบุรุษในมหาภพย์อีเลียด (Iliad) ทรงสมมุติพระองค์เองเป็นอะคิลลิส (Achilles) ทำสงครามต่อต้านเพวกป่าเอื่อง คือการล้างแค้นเพวกเบอร์เซียนที่ทำสงครามกับกรีซ 2 ปีหลังการสิ้นพระชนม์ของพระบิดา ก็ยกกองทัพมีทหารจำนวน 35,000 คน ยกกองทัพผ่านเอเชียน้อย ซึ่เรีย ปาเลสไตน์ อียิปต์ และเมโสโปเตเมีย ปี 331 B.C. ก็ปราบกองทัพสำคัญกองสุดท้ายของพระเจ้าดาริอุส III ได้ทรงเป็นจักรพรรดิเบอร์เซียนครอบครองอาณาจักรตะวันออกไกลทั้งหมด เสด็จยกกองทัพต่อไปยังอินเดียแต่ทหารเห็นด้วยเมื่อยเมืองล้ามากทูลขอให้เสด็จกลับในปี 323 B.C. ก็สิ้นพระชนม์ในขณะที่เตรียมแผนพิชิตคานสมุทรอาราเบีย พระชนม์มายุได้ 32 ขันษาด้วยพระโรครมาลาเรีย

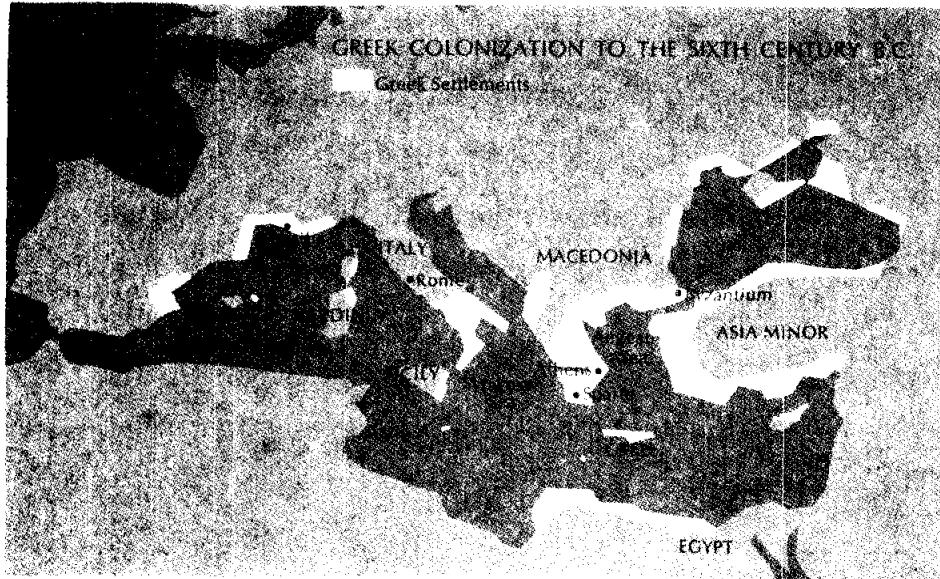

จักรวรรดิของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช 323 B.C.

(ที่มา : Ludwig F. Schaefer et al., *The Shaping of Western Civilization*), p. 32.

แนวคิดทางการเมืองที่พระเจ้าอเล็กซานเดอร์ทรงวางไว้คือ “ความร่วมมือกันและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในจักรวรรดิ” ทั้งทางตะวันตกและตะวันออก ทรงสร้างศูนย์กลางของโลกอารยธรรมใหม่ที่มีลักษณะผสมกันระหว่างตะวันตกและตะวันออก ทรงอภิเชกับเจ้าหนูยิงตะวันออก 2 องค์ และสนับสนุนให้ทหารในกองทัพของพระองค์แต่งงานกับหญิงต่างชาติเป็นการเชื่อมวัฒนธรรม 2 แบบ อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าเสียดายว่าภายหลังที่สิ้นพระชนม์แล้วก็ทรงเหลือแต่พระอนุชาปั้ญญาอ่อนและพระโอรสที่ยังไม่ประสบชัยเท่านั้น รวมทั้งยังเกิดการแตกแยกกันระหว่างแม่ทัพคนสำคัญ ๆ ของพระองค์ แต่สิ่งที่ที่เหลืออยู่และนับเป็นความพยายามอย่างยิ่งของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ก็คือ “ความพยายามรวมลักษณะที่ดีของชีวิตแบบตะวันตก (กรีซ) เข้ากับลักษณะที่ดีแบบตะวันออก (ເປົອຣ්เซีย) ปัจจุบันเรารู้จักอารยธรรมนี้ว่า “Hellenistic” เพื่อให้แตกต่างจากอารยธรรมกรีกบริสุทธิ์ซึ่งเรียกว่า “Hellenic”

อาณาจักรของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ แผ่ขยายจากอียิปต์ไปจนถึงสูมแม่น้ำสินธุ แต่ก็มิได้ยืนยงต่omananนักภายหลังที่พระเจ้าอเล็กซานเดอร์ทรงสิ้นพระชนม์แล้ว เนื่องจากยังมิทันที่จะได้ทรงจัดระเบียบการปกครองและการเตรียมการในเรื่องราชทายาทก็ยังไม่พร้อม ผลของการณ์ที่ตามมาก็คือ สงครวมกลางเมืองกินเวลาเกือบ 40 ปี

การขยายอาณาจักรของชาวกรีกถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 6 ก่อนคริสต์กาล
(ที่มา : Ludwig F. Schaefer et al., *The Shaping of Western Civilization*)

4.1 การปกครองและสังคม

มีข้อสังเกตว่ารูปแบบการปกครองของกรีกจะไม่ได้แพร่หลายไปยังดินแดนเอลเลนิสติกทั้งหมด เพราะเมื่อว่าอยู่ปัจจุบันหรือดินแดนตะวันออกไกลจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบบประชาธิปไตย แต่จะยังคงรูปแบบเทวาธิปไตยอยู่ ส่วนในครรภ์กรีกเสียอีกที่กลับสนใจระบบประชาธิปไตยห้อยลงและความสนใจเรื่องสิทธิมนุษยชนก็ลดน้อยลงด้วย

เนื่องจากดินแดนกรีซไม่สมบูรณ์ จึงปรากฏว่าชาวกรีกมักทึ่งประทศของตนไปแสวงหาโชคทางในดินแดนอื่นที่อยู่ห่างไกลและกลยุเป็นผู้ปกครองดินแดนเหล่านั้น คนที่มีฐานะร่ำรวย และอยู่ในเมืองส่วนใหญ่ของโลกเอลเลนิกจะพูดภาษากรีก ส่วนสามัญชนจะยังคงพูดภาษาท้องถิ่นเดิมของตนต่อไป

4.2 เศรษฐกิจ

ในโลกเอลเลนิสติกนั้นปรากฏว่าฐานะเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทั้งหมดเป็นส่วนใหญ่ที่ดินของเอกสารที่มีเนื้อที่มาก ๆ ก็มีเจ้าของคือพากชุมนาง อาศัยแรงงานจากทาสหรือแรงงานที่ไม่ต้องเสียค่าจ้าง โดยที่จำนวนคนรายนั้นมีไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับคนจนซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่

การค้าเป็นกิจกรรมหลักที่สำคัญที่สุด มีศูนย์กลางอยู่ที่นครอเล็กซานเดรียในอียิปต์เมืองบนเกาะโอดัตตอกผู้เชื่อน้อย และแอนติออกในซีเรีย เส้นทางการค้านี้จะเชื่อม

โลกเมดิเตอร์เรเนียนโดยตลอดมาถึงบางตอนของอินเดีย เรือที่ใช้ก็มีขนาดใหญ่และมีคุณภาพดีกว่าเรือในสมัยโบราณ

อาลีกซานเดอร์มหาราชทรงสร้างเมืองใหญ่ ๆ ไว้หลายแห่ง มีการวางแผนและการตัดถนนอย่างดี มีศูนย์การค้าและเตึกแก้ว มีโรงพยาบาลในร่ม โรงเรียนและที่อาบนำ้สาธารณะ บ้านคนรวยจะตกแต่งด้วยเฟอร์นิเจอร์อย่างดี มีการวางท่อน้ำใช้ และทำทางระบายน้ำ อาลีกซานเดอร์ในอียิปต์จะเป็นเมืองใหญ่ที่สุด มีประชากรโดยประมาณถึง 1 ล้านคน มีพิพิธภัณฑ์และห้องสมุดเป็นศูนย์กลางการเรียนและเป็นศูนย์กลางการค้าด้วย ในหอสมุดปรากฏมีม้วนกระดาษพะเพรัสดึง 750,000 ม้วน

4.3 ปรัชญา

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมเป็นลักษณะการขยายวงกว้างและหลากหลาย จนนักปรัชญานิยมเกิดความคิดว่าอาจจะไม่มีผู้ใดสามารถกำหนดวิถีทางแก้ไขสังคมได้เป็นส่วนรวม ทางออกจึงเป็นไปสู่การแก้ปัญหาหรือการแสวงหาความสุขเฉพาะตัว ลัทธิสำคัญประกอบด้วย

ก. สโตอิค (*Stoicism*) มาจากคำว่า “*Stoa*” หมายถึง “ห้องโถง” ที่ซีโน (Zeno : 336-264 B.C.) ชนเผ่าเชื้อไม่ที่จากใช้บริสิใช้เป็นสถานที่สอนศาสนาศิษย์ ลัทธินี้สอนว่า “การที่มนุษย์จะมีความสุขนั้นจะต้องปฏิบัติตามโดยกำจัดและระงับต้นเหา อารมณ์ทุกอย่างอุบัติขึ้นตามความจำเป็น ฉะนั้นจงอดทนโดยไม่ต้องแสดงความรู้สึกอกอกมา เนื่องจากถึงอย่างไรก็หลีกเลี่ยงไม่ได้” ต่อมาคำว่า “*Stoic*” นี้มีความหมายถึงผู้ที่ทนทรมานร่างกายอย่างทรหด การดำเนินชีวิตต้องให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ การต่อต้านธรรมชาติเป็นอันตรายอย่างยิ่ง อิสรภาพของมนุษย์ก็คือการยอมรับโชคชะตาเป็นผู้กำหนดชีวิต ใจคนไม่ได้ก็ให้ผ่านตัวตายเสีย

(ทุกสิ่งเกิดขึ้นด้วย 1. เหตุผล 2. วิญญาณกพร 3. โชคชะตา 4. พระเจ้า) “สอนให้คนรักสงบแต่ก็มิได้สอนให้คนไปอยู่ป่าและก็มิได้สอนให้หนีสังคมแต่สอนให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นด้วย”

ข. เอปิคิวเรียน (*Epicureanism*) นักปรัชญานิยมคือเอปิคิวรัส (Epicurus : 342-270 B.C.) สอนไว้ว่า “พระเป็นเจ้ายอมไม่ยุ่งเกี่ยวกับมนุษย์ สถิตอยู่ในความว่างเปล่าในโลกที่ต่างกับมนุษย์ จึงไม่ควรเกรงกลัวหรือครั้นหาในพระผู้เป็นเจ้า เรื่องของมนุษย์กับพระผู้เป็นเจ้ายอมไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกัน จงแสวงหาความสุขจากชีวิตให้มากที่สุดเท่า

ที่จะมากไปด้วยต้องรู้จักควบคุมตัวเองได้ด้วย สำหรับ “จุดหมายปลายทางของมนุษย์ก็คือความสุขเฉพาะตัว ชีวิตที่ประเสริฐคือชีวิตที่อยู่ง่าย ๆ สงบ ไม่ใช่ชีวิตที่ทะเยอทะยานฝีฟันและมีเกียรติในสังคม” ลัทธิเอปิคูเรียนนี้ต่อมาลูกศิษย์รุ่นหลัง ๆ กลับตีความหมายว่า “สนุกสนานรื่นเริง โดยเฉพาะสิ่งเหล่านี้จะบันทอนความสุขของมนุษย์ จะเป็นเครื่องบังคับให้มุ่งยึดต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ คนเราไม่ควรเป็นทาสอะไร ฉะนั้นจงปลีกตัวด้วยการเลี้ยงดูเช่นๆ” คำว่า “Epicure” จึงกล้ายเป็นคำที่มีความหมายว่า “ฟุ่มเฟือย” โดยเฉพาะในการสังคม ไม่ควรรับผิดชอบอะไรในสังคม จะทำให้ขาดความอิสระ มีแต่เรื่องกังวลใจ

ค. สkepticism (Skepticism)

เป็นปรัชญาที่สอนให้ถือหลักเหตุผล และการไม่เชื่อสิ่งใดที่พิสูจน์ไม่ได้ ทุกอย่างจะต้องถูกสงสัยและอาศัยการเรียนรู้เพื่อไขข้อข้องใจ ลัทธินี้มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “วิมุตตินิยม” ส่วนคำว่า skeptics มาจากคำว่า “Skeptios” แปลว่า “การคิดและการไตร่ตรอง” แนวคิดนี้จะไม่พยายามสร้างหลักการของตนขึ้นมาแต่จะวิจารณ์ผู้อื่นมากกว่า¹⁹

ก. ไซนิก (Cynicism)²⁰ สอนว่าความดีเท่านั้นทำให้เป็นสุข ทรัพย์สมบัติเป็นสิ่งที่ทำให้คนเราเสียเงินสบายนี่จะไม่ควรกังวลกับทรัพย์สินจนเกินไป ให้มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ หรือจะเรียกว่าอยู่อย่างสุนัขก็ได้ ปราษฎที่ขึ้นชื่ออยู่อย่างนี้คือ ไดโอเจนิส (Diogenes) ซึ่งอยู่ในถัง พระเจ้าอเล็กซานเดอร์เดริสต์จีไปพบเข้าเห็นว่าเป็นคนดีมีศีลธรรมดีอย่างจะช่วยเหลือแต่เขากลับตอบว่า ถ้าอย่างจะช่วยก็ขอเพียงอย่าบังแต่ก็พอคำว่า “cynic” ต่อมาก็หมายถึง ผู้ที่มองโลกในแง่ที่ไม่ดีแต่ก็มิได้หักด้อย มักจะใช้อารมณ์ขันเหน็บแหนบเยาะเย้ย กล้าย เช้าประกอบและพยายามแก้ไขสิ่งเลวให้ดีขึ้น ถ้าผู้ดีถึงใจนิคแมกจะพูดถึงทำนองไม่ดี แต่ผู้ฟังฟังแล้วชอบขัน

¹⁹ จุฑาทิพย์ อุਮะวิชนี (แปล), วิวัฒนาการแห่งความคิด มนุษย์และโลก (กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2526), หน้า 26.

²⁰ มีหลักสำคัญคือ มองต่อต้านรัฐและสังคมในขณะนั้น โดยกล่าวว่าสิ่งเหล่านั้นไม่สามารถบรรลุศีลธรรม ความฉลาด ความสมบูรณ์ในตัวเอง ความเป็นอิสระ นอกจากนี้ ยังทำให้คนมีฐานะต่างกัน เช่น คนรวย คนจน กาส พาก Cynics เชื่อว่า “Simplicity” เท่านั้นที่เป็นกุญแจทองคำนี้ไปสู่ชีวิตที่ดี “ครอบคลุมรัฐในโลกคล้ายกับอุดมคติของโลกคอมมิวนิสต์ในสมัยหลัง” ชีวิตแห่งอิรยาธรรมและนักการเมืองเป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรมชาติ เพราะเป็นชีวิตที่ทิ้งความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ แห่งสมัยดึกดำบรรพ์

4.4 วิทยาศาสตร์

วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ของกรีกเริ่มเปลี่ยนมาเป็นการค้นคว้าเพื่อความก้าวหน้าและเจาะลึกซึ่งมีการเอาริทึกรของอริสโตเตลมาใช้ คือ การสรุปรวมข้อมูล (data) ก่อนที่จะมีการตั้งสมมติฐาน (hypotheses)

ยูคลิด (Euclid) เป็นนักคณิตศาสตร์แห่งอเล็กซานเดรีย เป็นเจ้าของทฤษฎีเรขาคณิตที่ยังคงใช้กันอยู่จนถึงทุกวันนี้

อาร์คิมิเดส (Archimedes) แห่งซิราคิส์ในซิซิลี ค้นคว้าคณิตศาสตร์บริสุทธิ์และคณิตศาสตร์ประยุกต์ ระบบลูกกรอกและหลักการที่ใกล้เคียงกับวิชาแคลculusปัจจุบัน

อาร์คิมิเดสในอ่างน้ำ

เป็นภาพแสดงการหาปริมาตรของสารโดยทิ้งในน้ำ เมื่อนำน้ำที่ไหลออกมากซึ่งน้ำหนัก ก็จะทราบน้ำหนักของสารนั้น

อีราโทสเทนิส (Eratosthenes) เขียนแผนที่โลกได้สำเร็จเกือบสมบูรณ์เป็นครั้งแรก คือ มีการแสดงเส้นรุ้งเส้นยาว และเส้นแบ่งเขตภูมิภาค

อริสตาრ์คัส (Aristarchus) เสนอความคิดเห็นว่าโลกหมุนรอบตัวเองและโคจรรอบดวงอาทิตย์ในเวลา 1 ปี

5. อิทธิพลของอารยธรรมกรีกต่อชาวโลก

5.1 อิทธิพลในตะวันออกไกล

การที่กรีกเป็นผู้เริ่มต้นการคิดค้นนี้ ก็ เพราะความเป็นผู้กล้าหาญและเป็นนักคิดที่ไม่หยุดยั้ง ทำให้ได้ขวนขวยหาความรู้ในสาขาต่าง ๆ อย่างกว้างขวางทางด้านปรัชญา จริยธรรม การเมือง และวิทยาศาสตร์ การที่กรีกประสบความสำเร็จดังนี้ก็ เพราะความรู้สึกที่ว่า

การศึกษาที่เหมาะสมที่สุดสำหรับมนุษย์ก็คือการศึกษาคนโดยใช้เหตุผลเป็นหลักนำ

ข้อแตกต่างอย่างตรงกันข้ามระหว่างสังคมกรีกและสังคมของตะวันออกไกล้ก็คือ การที่กรีกเอาใจใส่ต่อการกีฬาเป็นอย่างมาก จนการฝึกกีฬานี้เองที่ทำให้กรีกมีกำลังทางร่างกาย มีสุขภาพดี และตรัตรีบเพื่อเป็นพหาร พลศึกษาและการกีฬาทำกันในโรงฝึกกายบริหาร (gymnasium) ซึ่งมีทั้งสนามแข่งขันกีฬากลางแจ้ง และที่อาบน้ำในห้องพักผ่อน ต่อมาจึงมีการ สอนกีฬากันในสนามฝึกสารบารณ์ ต่อมามีสัญลักษณ์กีฬาที่บริสุทธิ์ กล้ายเป็นศูนย์กลาง ของสังคมและวิชาการไป เมื่อกฎิกปัตติหลักเหล่านี้ในตะวันออกไกล้ กรีกได้สร้างสนามกีฬา ใช้เป็นศูนย์กลางของชุมชนและเพื่อการศึกษาสถาบันนักกายเป็นแหล่งรักษาอารยธรรมกรีก และเผยแพร่ไปยังชาวพื้นเมืองด้วย

5.2 อิทธิพลในโลกตะวันตก

อารยธรรมกรีกนั้นบังได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่ออารยธรรมโลกเป็นอย่างมาก²¹ ในฐานะที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เราเรียกว่าอารยธรรมตะวันตกทั้งหมด อารยธรรมของ เอเชียตะวันตกเฉียงใต้ยกเว้นเขบูรุ แล้วมักจะมีลักษณะที่ถูกครอบงำโดยระบบ เอกาธิปัตย์ ความเชื่อในอำนาจลึกลับ เรื่องราวของศาสนา และการที่บุคคลจะต้องถือพวกพ้อง หรือหมุตันเป็นใหญ่ การปกครองก็คือการใช้พลังอำนาจ มีกษัตริย์เอกาธิปัตย์ได้รับการ สนับสนุนจากพระ ศาสนาจะสอนให้คนต้องยอมอ่อนน้อมถ่อมตนเพื่อทางไปสู่ความมี ชื่อเสียง วัฒนธรรมของจักรวรรดิจึงมีลักษณะเป็นเครื่องมือเสริมอำนาจจักรํา และเพิ่มอำนาจผู้ ปกครองกับพระ

แต่อารยธรรมของกรีกมีลักษณะตรงกันข้าม ตรงที่กรีกจะส่งเสริมสวีรภาพ การมองโลกในแง่ดี มองความสวัสดิ์ ความมีเหตุผล และส่งเสริมทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งการยอมรับนั้นถือความเป็นปัจจัยชน ในส่วนความผูกพันที่ควรจะมีต่อส่วนรวมก็เป็น ไปในลักษณะการปกครองโดยเสียงข้างมาก ซึ่งแน่นอนที่ว่าถึงแม้จะไม่ได้ เพราะคนก็อาจจะมีอคติ ในบางส่วน ศาสนา ก็เป็นด้านจริยธรรมและปฏิบัติตามได้ เพราะเป็นการปฏิบัติตามความสนใจ ของมนุษย์ การนับถือพระผู้เป็นเจ้า ก็เพียงเพื่อยกย่องความสูงของมนุษย์ ตรงกันข้ามกับ ศาสนาตะวันออกก็คือไม่มีการจัดองค์กรสงฆ์ แต่จะเก็บพระไว้เบื้องหลังไม่ให้มีโอกาส มา เกี่ยวข้องหรือปกครองณาจักรเป็นอันขาด วัฒนธรรมกรีกนี้จะมีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อชั้ม

²¹ William Habberton, **Man's Achievements Through the Ages** (New York : Laidlaw Brothers, 1956), pp. 90-91.

พระศิริพระพุทธรูปปั้นมีพระเกศาคล้าย
เทพอพอลโล
(ที่มา : Ludwig F. Schaefer et al.,
The Shaping of Western Civilization)

ยกย่องสปริตรแห่งการซักถามมากกว่าอย่างอื่น โดยไม่ต้องกลัวเกรงสิ่งใด ปัญหาใด ถือว่า “จิต” สำคัญกว่า “ความเชื่อ” (*faith*) ตรรกวิทยาและวิทยาศาสตร์ก็อยู่เหนืออำนาจลึกลับทั้งมวล

สิ่งที่น่าเสียดายของกรีกคือความผิดพลาดในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมือง ทั้งที่ความขัดแย้งนั้นได้นำไปสู่ความเสื่อมทั้งในทางสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากการแยกกันเป็นครรภุชาดการติดต่อกัน นครรภุหนึ่งอาจจะก้าวหน้าไปไกลอย่างเหลือเกิน ในขณะที่บางนครรภุก็ล้าหลังอย่างเหลือขนาด ทำให้เกิดความเกลียด และความกลัวกัน ในขณะที่พวงเซลเลนส์ ก้าวหน้าไปถึงการสร้างอารยธรรมเซลเลนิค พวงที่ไม่ใช่เซลเลนส์ก็กลายเป็น “พวงป้าເຄື່ອນ” พวงเซลเลนส์เองก็ขาดความสำนึกรักความเป็นชาติ คนเอเธนส์อาจจะชังชังสпар์ต้า เหมือนที่เกลียดพวง

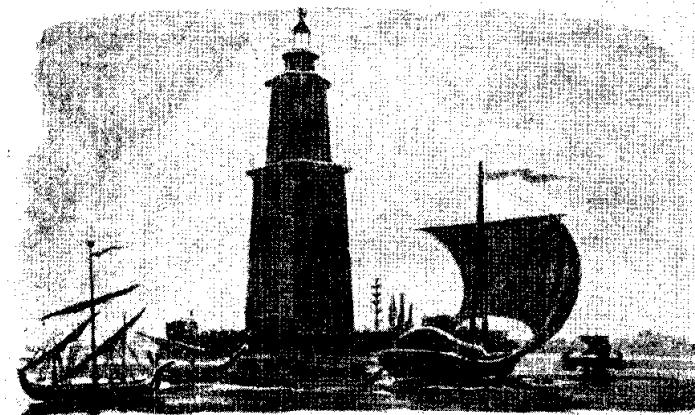
อิทธิพลของศิลปกรรมกรีกต่อการสร้างพระพุทธรูป ผลการรุกรานของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชในเอเชียกลาง คือการที่ประชาชนผู้นับถือพระพุทธรูป (คริสต์ศักราช 480 ก่อนคริสต์กาล) จะไม่นิยมการสร้างรูปบุปผา แต่ในสมัยที่อเล็กซานเดอร์แฟอิทธิพลมาถึงอินเดียในแคว้นคันธาระ (ปัจจุบันคือปากีสถาน) ได้รับรูปแบบปฏิมากรรมรูปเทเพเจ้าอพอลโล เมื่อประมาณคริสตศตวรรษที่ 2 สร้างพระพุทธรูปขึ้น ซึ่งเติร์รของเทพอพอลโลในภาพนี้ สร้างขึ้นด้วยหินอ่อน เป็นรูปแบบหนึ่งที่แสดงออกถึงอารยธรรมของกรีก (คริสตศตวรรษที่ 4 ก่อนคริสต์กาล)

(ที่มา : Ludwig F. Schaefer et al., The Shaping of Western Civilization)

เปอร์เซียนหรือลีเดียน สมความที่เกิดระหว่างนครรัฐต่าง ๆ ของกรีกจึงเท่ากับเป็นการทำลายอารยธรรมกรีกโดยแท้ โดยไม่ใช่เป็นผลมาจากการรุกรานจากภายในออก จนถึงสมัยอเล็กซานเดอร์มหาราช ผู้หัวงฉะสร้างประเทศที่เป็นสากลก็คงจะทำได้ด้วยการใช้กำลังอย่างเดียว เพราะไม่มีทางที่จะปลูกฝังความรู้สึกนิยมกิติอันลึกซึ้งอื่น ๆ ให้พวกรีกทั้งมวลเข้าใจได้

พระพักตร์ของพระพุทธชูป แสดงความเป็นตะวันออกมากขึ้น เมื่อประมาณคริสตศตวรรษที่ 2 และ 3 แต่ยังคงมีเส้นพระเกศาเป็นลอนๆ เนื่องมีอนเทพอพอลโล และจีวรเป็นริ้วเหมือนการแต่งกายของชาวกรีก

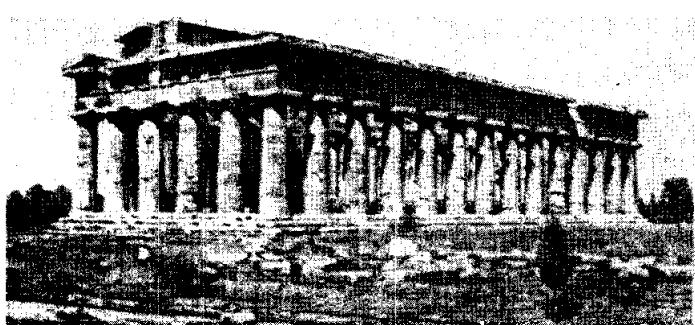
(ที่มา : Ludwig F. Schaefer et al., *The Shaping of Western Civilization*)

กระโจมไฟฟาร์ต์ (Pharos) สร้างโดยชาวกรีกเมื่อイヤยยุคโบราณ ปักครองมาถึงกรุงอเล็กซานเดรีย ในอียิปต์

(ที่มา : Thomas D. Clark et al., *America's World Frontiers*)

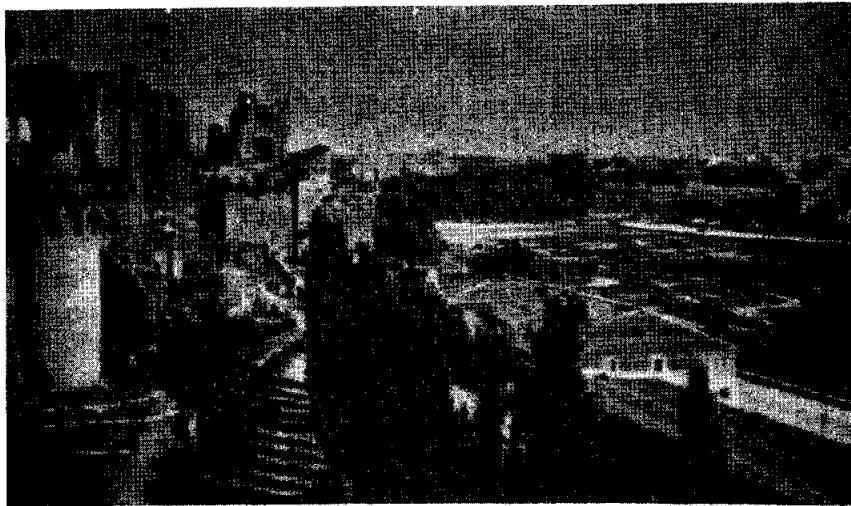
p. 37.

วิหารแบบกรีกในอิตาลีตอนใต้ เมื่อประมาณศตวรรษที่ 5 ที่มา คริสต์กากล

(ที่มา : Thomas D. Clark et al., *America's World Frontiers*)

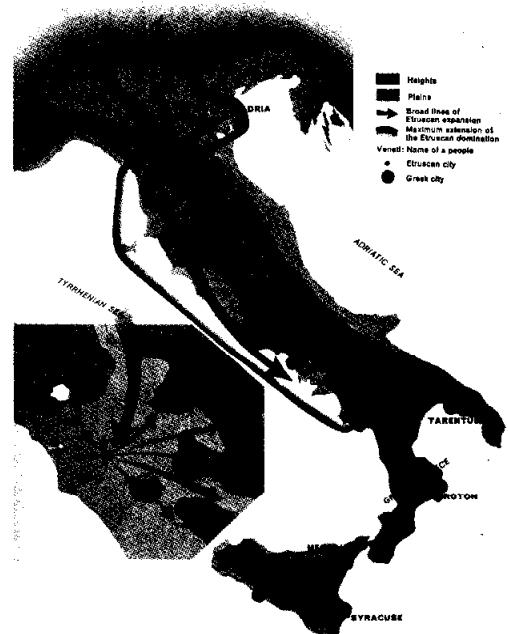
อารยธรรมโรมัน

สนามแข่งขันของโรมันที่เรียกว่า "Circus Maximus"

(ที่มา : Thomas D. Clark et al., America's World Frontiers), p. 51.

ความล้มเหลวของกรีกที่พยายามจะสร้างอำนาจในบริเวณภาคตะวันออกของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เท่ากับเป็นการเปิดทางให้แก่ มหาอำนาจใหม่ ในตอนปลายศตวรรษที่ 3 B.C. โรมันเริ่มแผ่อำนาจลั่งโลกเฉลนสติดคิ่นในบริเวณทะเลเมดิเตอร์เรเนียน อาจกล่าวได้ว่าในขณะที่ชาวเอเชนส์ถือว่าสัญลักษณ์แห่งนครรัฐเจ้าของวัฒนธรรมของชาวกรีก คือ อะโครโพลิส (Acropolis) ชาวโรมันก็ถือว่าสัญลักษณ์แห่งความยิ่งใหญ่ของจักรวรรดิก็คือ พอรุม (Forum) มีการสร้างวิหารเทพเจ้า แต่ต่างกันข้ามกับอะโครโพลิสันน์ ที่พอรุมจะมีการก่อสร้างสถาปัตยกรรมแบบต่าง ๆ เช่นแบบที่เรียกว่าบะซิลิคัล (Basilica) โคลอสเซียม (Colosseum) และพระราชวังของกษัตริย์ไกลับริเวนเนินปาลาïตินส์ สิ่งก่อสร้างเหล่านี้ทำให้มองเห็นลักษณะที่ยิ่งใหญ่และมั่นคงแห่งอาณาจักร ในขณะที่บริเวณ

แสดงเส้นทางการขยายอำนาจของอิทธิพล
และโรมัน

พากย์เรื่อง

เหรียญแสดงภาพโบราณอุสกับเรมูสเดิม
นามเมืองที่ขึ้น
(ที่มา : G.K. Tull, Early Civiliza-
tions), p. 60.

ด้านนูม โรมันที่ลึกลับและซ่อนเร้นยิ่งติดต่อ้มฤทธิ์ต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไกล จัดการปกครองตามกฎหมายโรมัน แต่ปัจจุบันตาม ในที่สุดอาณาจักรโรมันก็ต้องถึงกาลเวลาและความมั่งคั่ง ฟุ่มเฟือยที่ได้เกิดจากการต่อสู้และการครองราชบัลลังก์ทำให้จักรวรรดิอ่อนแอ และพระเจ้าจักรพรรดิตอนปลายสมัยจักรวรรดิโรมันเข้ามายังเศษอัตถัยօณกุสตุสผู้สถาปนา “สันติสุขโรมัน” สร้างให้โรมันก้าวเข้าสู่ยุคทอง แต่จะนานับปัญหาการขาดแคลนกำลังคน เนื่องจาก การจำกัดจำนวนประชากร ลงครามกล้ามเมืองและที่ยว่าโรมันต้องเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ในระหว่างยุค “Persecution”

องค์กรโภลสันน์เต็มไปด้วยอนุสาวรีย์แห่งเทวีอเรนาบริเวณฟอรัมจะมีสถาปัตยกรรมรูปโค้ง และสิ่งก่อสร้างที่แสดงถึงชัยชนะทางทหารในอดีตของโรม โรมเป็นแม่يونนครหลวงของรัฐโลกแผ่อานาเบตจากลุ่มแม่น้ำไนน์ถึงลุ่มน้ำญี่เฟรทีส และประชาชนก็มีความภาคภูมิใจในเกียรติภูมิแห่งจักรวรรดิของตนเป็นอย่างยิ่ง

ถึงแม้ว่าสิ่งก่อสร้างทั้งหลายในโรมันนั้น มักจะเป็นแบบกรีกโดยพื้นฐาน แต่ก็มีนคงและหรูหรากว่าสถาปัตยิกของโลก เช่นเดินมักนิยมการตกแต่งหัวเสาแบบดอริก (Doric) แต่พวกโรมันนิยมการตกแต่งแบบคอรินธีียน (Corinthian) อาจกล่าวสรุปเป็น 2 หัวข้อว่า

1. โรมันยึดแบบต่าง ๆ มาจากกรีก
 2. โรมันนำแบบอย่างต่าง ๆ ที่ตนได้มาดัดแปลง

ด้วยเหตุนี้การศึกษาถึงเรื่องของโรมันก็คือ การศึกษาถึงเรื่อง “การยอมรับ” และ “การนำแบบวัฒนธรรมมาปรับปรุง” นั้นเอง

กรีกเจริญรุ่งเรืองถึงขีดอารยธรรมอันสูงส่งแต่ไม่สามารถครองชาเอกราชของตนไว้ได้ทั้งกรีกและชนชาติอื่น ๆ ในทะเบเมดิเตอร์เรเนียนจึงต้องตกอยู่ในอำนาจของกองทหาร (Legion) ของโรมัน ทำให้โรมากลายเป็นเจ้าครอบครองจักรวรรดิอันไพศาลแผ่นดินยาวจากสเปนไปจนถึงฝั่งทะเลแคร์เปียนและอ่าวเปอร์เซียจากทะเลรายในอพาริกานถึงอังกฤษ แม่น้ำไรน์และแม่น้ำ

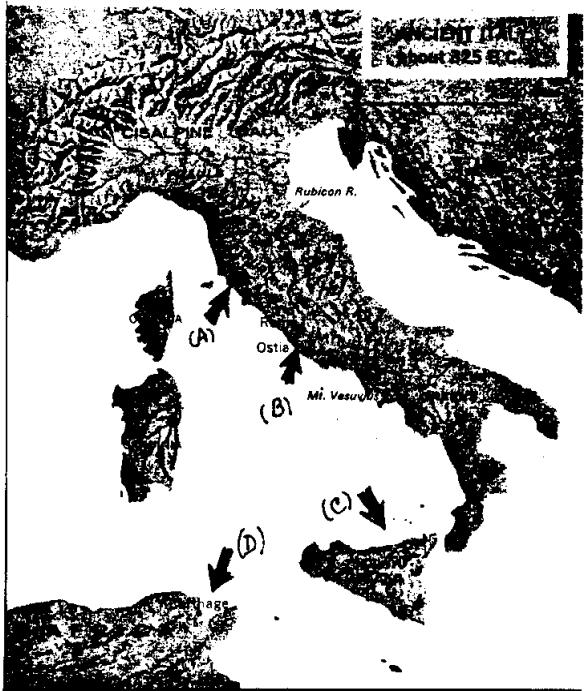
ก็ทำให้อาณานิคมโรมันอยู่ในสภาพทрудโกร姆เต็มขีด เมื่อต้องเผชิญกับการรุกรานของ盎格ฤษเข้าด้วย จึงไม่อาจจะต้านทานได้

อย่างไรก็ตาม ความสำคัญที่สุดของโรมต่ออารยธรรมก็คือการเป็นสะพานเชื่อมวัฒนธรรมที่สืบเนื่องมาจากดินแดนแม่โสโปเปเตเมีย อียิปต์ และกรีกมาพสมพسانเป็นรากฐานของวัฒนธรรมตะวันตกในปัจจุบัน ที่นำศึกษา ก็คือสิ่งที่โรมนำมาแทนที่ระบบอนารหิปไตย (anarchy) ของยุคเอลเลนิสติก คือการจัดสร้างระบบที่ปรับเปลี่ยน ประเพณีและกฎหมายรวมทั้งวิชาการมรดกทางศิลปะของกรีกมาไว้ เมื่ออาณานิคมโรมันแผ่ขยายไป อารยธรรมเอลเลนิสติกก็แฝงขยายไปด้วย

1. นิယการสร้างกรุงโรม²²

สร้างเมื่อประมาณ 753 B.C. เดิมเป็นที่ตั้งของพวกละตินบันนิน 7 เนิน คือปalaïตēn (Palatine) เอสควิไลน์ (Esquiline) ควิรินัล (Quirinal) แคปิตอลีน (Capitoline) อะเวนไทน์ (Aventine) คลิอันและวิมินัล (Klian and Viminal) ในมหาภพย์อีเนียดของเวอร์จิล (Vergil's

โรมวุลุสกับเรมุส แสดงภาพแม่หมาไนให้นม โรมวุลุสและเรมุส (ที่มา: Thomas D. Clark, America's World Frontiers)

²² ม.ร.ว. แสงโสม เกษมศรี, นานี ธรรมครองศาสตร์, ประวัติศาสตร์โลกโบราณและสมัยกลาง (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, พ.ศ. 2501).